

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Δεύτερος

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἄλλοδ. φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχ. ἀπὸ 1 ἰαν. ἑκάστ. 24 Ὀκτωβρίου 1876
ἔτους καὶ εἶνε ἑτησίαι—Τὴν προχρ. φύλλον λ. 80 — Γραφ. τῆς Διευθύνσεως: Ὁδ. Σταδίου, 6.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΑΥΡΙΚΙΟΝ ΒΑΘΚ

Συνίσταται ἰδί. σελ. 657.

Ὁ τόκος τοῦ κεφαλαίου.

Μετὰ τινὰς στιγμὰς σκέψεως ὁ Γέρω-Πέτρος εἶπε γελῶν—Τὸ διανοητικὸν κεφάλαιον ἔχει ἐν ἐλάττωμα, ὅτι δὲν δύναται τις νὰ τὸ τοκίσῃ.

— Καὶ δὲν κλέπτεται ὅμως, ἀπήντησεν ὁ διδάσκαλος. Ἀρχαῖός τις σοφὸς, πλούσιος ἄμα καὶ σοφὸς, ὁ Βίας, ἀναγκασθεὶς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν γενεθλίαν πόλιν του, ἣν ὁ ἐχθρὸς κατέλαβεν, ἀπῆλθε μὲ κενὰς τὰς χεῖρας. Οἱ γείτονες τῷ ἐξέφρασαν τὴν ἐκπληξίν των. «Τὰ πάντα φέρω μετ' ἐμοῦ, ἀπεκρίθη (ἐννοῶν τὰς γνώσεις του), ἥτοι τὴν περιουσίαν ἐκείνην ἣν οὔτε οἱ ἐχθροὶ οὔτε οἱ κλέπται δύνανται ν' ἀφαιρέσωσιν.»

— Τί σημαίνει τὸ τοκίζω; ἠρώτησεν ὁ Ἰωσήφ.

— Τοῦτο εἶναι ἀπλούστατον, τῷ εἶπεν ὁ πατήρ του, ὅστις ἦτο παρών. Ὅταν οἰκονομήσῃς 400 δραχμὰς, ἀντὶ νὰ ἀγοράσῃς ἐργαλεῖα ἢ πρῶτας ὕλας, τὰς δανείζῃς εἰς ἕνα ἄλλον· ὁ δανειστὴς τὰς λαμβάνει διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὰς ἀνάγκας του καὶ εὐχαρίστως σοὶ δίδει 42 δρ. τὸ ἔτος, καὶ τοῦτο λέγεται τόκος. Εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ τῷ ἐνοικιάζῃς μίαν οἰκίαν· πληρώνεις τὸ ἐνοίκιον τῶν δανεισθέντων χρημάτων.

Διδάσκαλος. — Τὸ ἐνοίκιον τοῦτο ἐπὶ χρημάτων λέγεται τόκος, ἐπὶ ἀκινήτων ἐνοίκιον, ἐπὶ γαιῶν μίσθωμα, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπὶ προσώπων, καὶ οὕτω καθεξῆς.

— Ἦκουσα, εἶπεν ὁ Γρηγόριος, ὁ ὁποῖος εἰργάσθη χρόνον τινὰ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ὅτι δανείζουσι καὶ χρήματα χωρὶς νὰ ζητῶσι τόκον.

Διδάσκαλος. — Τοῦτο δύναται νὰ γείνη χάριν φιλίας ἢ συμπαθείας. Ἐὰν ὁ ἀδελφός σας ἔχασε τὴν περιουσίαν του καὶ τῷ δώσητε οἴκημα ἐν τῇ οἰκίᾳ σας, εἶναι ἔργον ἀδελφικὸν ἐκ μέρους σας· ἐὰν ὁ φίλος σας ἦναι στενοχωρημένος καὶ τὸν βοηθήσῃτε διὰ τινος χρηματικοῦ ποσοῦ, δανείζοντες αὐτῷ ἄνευ τόκου, ἢ καὶ χαρίζοντες αὐτῷ τοῦτο, θὰ εὐχαριστήσῃτε τὴν καρδίαν σας, καὶ ὅλος ὁ κόσμος θὰ σὰς ἐπαινέσῃ. Ἀλλ' ἅπαντα ταῦτα δὲν εἶναι ἐργασίαι ἐμπορικαὶ ἢ βιομηχανικαὶ, δὲν παράγει τις οὐ-

τω. Ἐκαστος ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ συχνάκις τὸ χρέος νὰ ἀπολαμβάνῃ ἐντίμως ἐκ τῶν κεφαλαίων του ὅσον περισσότερον δύναται.

Γέρω-Πέτρος (εἰς τὸν ἀνεψιὸν του Γρηγόριον). — Οἱ φίλοι σου, οἱ ὁποῖοι εἶναι τόσον καλοὶ, ἐργάζονται δωρεάν;

Γρηγόριος. — Τοῦτο διαφέρει. Ἡ ἐργασία κουράζει, ἔπειτα ὁ ἐργάτης ἔχει ἀνάγκην νὰ ζήσῃ· ἐνθ' ὅταν δανείξῃ τις δὲν κοιτιάζει· ἔπειτα οἱ κεφαλαιοῦχοι εἶναι πάντοτε πλούσιοι.

Διδάσκαλος. — Ὁ ἐργάτης πληρώνεται διότι προσφέρει ὑπηρεσίαν, καὶ ὁ κεφαλαιοῦχος πληρώνεται ἐπίσης διότι προσφέρει ὑπηρεσίαν. Σεῖς οἱ ἐργάται βλέπετε μόνον τὴν χειροποίητον ἐργασίαν, ὡς νὰ μὴν ὑπῆρχεν ἄλλος τρόπος δι' οὗ νὰ ὑπηρετήσῃ τις τὸν ἄνθρωπον. Δύναται τις, ἐκτὸς τῶν χειρῶν, νὰ ἐργασθῇ καὶ ἄλλῶς, καὶ ἀρκετὰ σκληρὰ μάλιστα. Σὰς βεβαιώνω ὅτι χωρὶς νὰ σκάψω, βράψω, ρυκανίσω εἶμαι πολὺ κουρασμένος πολλάκις τὸ ἑσπέρας. Ἀλλὰ χωρὶς νὰ σὰς ὀμιλήσω περὶ ἐμοῦ, ἴδετε π. χ. τὸν ἱατρὸν, τί θὰ ἔκαμνεν ἐὰν ἐζήτηουν νὰ ἐπισκέπτεται τοὺς ἀσθενεῖς του δωρεάν;

Ἀκούσατε· προχθὲς ἤμην εἰς τὴν πρωτεύουσαν, καὶ ἐπῆγα εἰς ἐνὸς πλουσίου ἐμπόρου. Ἐπέρρασα ἀπὸ πολλὰ γραφεῖα ἔνθα ὑπάλληλοι ἔγραφον μετὰ πολλῆς προθυμίας, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ γραφεῖόν του. Τὸ γραφεῖόν του τοῦτο συνεκρινόμην μὲ τὸν κοιτῶνά του. Ἡ τῆς συγκοινωνίας θύρα δὲν κλείει ποτέ. Τὰ ἐπιπλά τῶν δωματίων ἦσαν ἀπλὰ. Αἱ θῆκαι ἦσαν πλήρεις ἐγγράφων, σημειώσεων· μικρά τις τράπεζα παρὰ τῇ κλίνῃ, πλήρης βιβλίων, ἐπιστολαὶ προερχόμεναι ἐκ διαφόρων μερῶν τοῦ κόσμου, ἐδείκνυνον σαφῶς ὅτι ὁ ἔμπορος εἰργάζετο καὶ τὴν νύκτα.

Τί νομίζετε ὅτι ἐργάζεται περισσότερο καὶ κοπιωδέστερον, ὁ ἔμπορος, ἢ οἱ ὑπάλληλοί του;

Γέρω-Πέτρος. — Εἰςέβρω ἐγὼ τί τρέχει, ὁ ἔμπορος.

Διδάσκαλος. — Ἀναμφιβόλως, τὸ ἑσπέρας ὁ ὑπάλληλος πηγαίνει εἰς τὴν οἰκίαν του, ἄνευ φροντίδος, ἀναπαύεται, κατακλίνεται καὶ κοιμάται ἡσυχῶς. Ὁ ἔμπορος ἐξακολουθεῖ νὰ σκέπτηται τί ἔκαμε, τί θὰ κάμῃ, καὶ τὴν ἡμέραν μάλιστα καθ' ἣν τὸν εἶδον, εἶχε χάσει σημαντικόν τι ποσόν· τίς εἰξέυρει ἐὰν ἀκόμη μία ἢ δύο τοιαῦται ζημίαι δὲν θὰ τὸν καταστρέψουν!

Πέτρος.—'Αλλά τί λοιπόν παράγει ὁ ἔμπορος ἐργαζόμενος;

Διδάσκαλος.—Πολλὰ πράγματα! Ἡ ἐργασία του μᾶς κάμνει νά ἔχωμεν καφέν, ὀρύζιον, σάκχαρι, ἄρωματικά εὐθυμώτερα, καὶ ἄλλα ἀκόμη πράγματα. Ἄπαντα δὲ ταῦτά εἰσιν ἐργασία διανοητική.

Γρηγόριος.—'Αλλ' ὅσοι ἐργάζονται διανοητικῶς, δηλ. ὅσοι παρέχουσιν ὑπηρεσίας εἴτε διὰ τῆς διανοίας των εἴτε διὰ τῶν γνώσεών των, πληρώνονται οὕτως ἢ ἄλλως, ἐνῶ τὰ χρήματα δὲν ἐργάζονται. Διατί ἀμείβουσιν τοὺς δανείζοντας (διατί τὸ κεφάλαιον φέρει τόκον);

Διδάσκαλος.—Τὸ σφυρίον δὲν ἐργάζεται, οὔτε ἡ βελόνη, ἀλλ' ἡ χεὶρ ἥτις κρατεῖ τὸ ἐργαλεῖον καὶ ὁ νοῦς ὁ ὁποῖος διευθύνει ἢ ὀφείλει νά διευθύνῃ τὴν χεῖρα. Ὡστε τὰ χρήματα εἶναι ὄργανον—ἢ ἀντιπροσωπεύουσι τὰ ὄργανα δι' ὧν δύναται τις νά ἀγοράσῃ,—ἡ δὲ διάνοια ὅμως κανονίζει τὴν χρῆσιν.

Ἴδετε, π.χ., τὸν ἔμπορον περὶ τοῦ ὁποῖου σᾶς ὠμίλου· ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ καφὲς θὰ λείψῃ· γράφει εἰς τινα παραγωγέα (φυτευτὴν) τοῦ καφέ ἐν Βραζιλίᾳ, καὶ ἀγοράζει παρ' αὐτοῦ 100,000 δρ. καφέ. Φορτώνει τὸν καφὲν τοῦτον ἐπὶ πλοίου τινός διὰ νά τὸν μεταφέρῃ εἰς Εὐρώπην. Δυστύχημά τι θαλάσσιον καταστρέφει τὸν τε καφὲν καὶ τὸ πλοῖον. Ἀγοράζων καὶ μεταφέρων ὁ ἔμπορος τὸν καφὲν προσέφερεν ὑπηρεσίαν, ἥς τὴν πληρωμὴν οὐδεὶς ἠδύνατο νά ἀρνηθῇ· δὲν εἶναι δίκαιον νά ἀποζημιωθῇ ἐν μέρει διὰ τὴν ἀπώλειαν ταύτην;

Γέρω-Πέτρος.—Καὶ ἐὰν ὁ ἔμπορος δὲν ἔχῃ ἀρκετὰ χρήματα καὶ τὸν δανείσω, εἶναι τὸ αὐτὸ ὥς νά ἐσυντρόφευα μετ' αὐτοῦ. Πολλάκις λέγουν: ἂς κάμωμεν ὁμοῦ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην.

Διδάσκαλος.—Ἀληθῶς. Καὶ ὅταν συντροφεύῃ τις οὕτως, συμφωνεῖ ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ὅρους. Ἡ ὁ κάτοχος τοῦ κεφαλαίου ζητεῖ νά μοιράσῃ τὰ κέρδη καὶ τὰς ζημίας· ἡ λέγει· ἐπειδὴ θὰ διευθύνῃς τὴν ἐπιχείρησιν, καὶ ἐγὼ δὲ μόνον τὰ χρήματα προσφέρω, θὰ καταγίνωμαι δὲ συγχρόνως καὶ εἰς ἄλλας ἐργασίας, εὐχαριστοῦμαι μὲ 12 %. Ἐπειδὴ θὰ διευθύνῃς τὸ κεφάλαιον εἶναι δίκαιον νά λάβῃς (ἀφοῦ πληρώσης εἰς ἐμὲ 12 %) ὅλον τὸ κέρδος· ἐξ ἄλλου μέρους, ἐπειδὴ δὲν λαμβάνω μέρος εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐπιχειρήσεως, δὲν θέλω νά ἐκτεθῶ εἰς τὰς ζημίας ἂς ἡ ἀμέλεια ἢ ἡ ἀνικανότης σου δύναται νά ἐπιφέρῃ. Ὡστε ἰδοὺ τὰ κεφάλαιά μου· κερδίσης ἢ ὅχι, εἶναι τὸ αὐτὸ δι' ἐμὲ, διότι θὰ μοὶ δώσης πάντοτε 12 % κατ' ἔτος.

Γέρω-Πέτρος.—Ὁ ἰδιοκτῆτης ποσοῦ 10,000 δρ. εἴτε ἀγοράσῃ κτῆμα, εἴτε οἰκίαν, εἴτε τὰς ἐμπορευθῇ, εἴτε δανείσῃ τὰς 10,000 ταύτας δραχμῶν εἰς ἄλλον τινά, πρέπει πάντοτε τὰ χρήματα ταῦτα νά τῷ ἀποφέρωσι τι, ἐνοίκιον,

κέρδος ἢ τόκον· ἄλλως, ἢ οὐδεὶς θὰ οἰκονόμει τι, ἢ, ὅπερ λίαν λυπηρὸν, ἕκαστος θὰ ἔκρυπτε τὰ οἰκονομηθέντα χρήματα. Ὡστε, εἶναι βέβαιον ὅτι ἂνευ κεφαλαίου οὐδὲν εἶναι δυνατόν νά γείνη, καὶ ὅτι εἶναι εὐτύχημα νά ἔχῃ τις πίστωσιν, νά δύναται νά δανείζηται ὅποταν θέλῃ καὶ νά πληρώνῃ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην εὐχαρίστως.

Διδάσκαλος.—Μετὰ πολλῆς μάστιγα εὐχαρίστησεως, διότι ὁ ξυλουργὸς ὁ στερούμενος σιδήρων, ὁ σιδηρουργὸς ὁ στερούμενος σιδήρου, πῶς θὰ εἰργάζοντο; Τὸ κεφάλαιον ὅπερ δανείζονται τοῖς ἐπιτρέπει νά παράγωσιν ἐμπορεύματα, ἢ, ὡς λέγουσι, νά κερδίζωσι χρήματα, καὶ δίδουσιν ἐγνωμόνως μικρὸν μέρος τοῦ κέρδους των εἰς ἀντάλλαγμα τοῦ δανείου, δι' οὗ ἠδυνήθησαν νά πραγματοποιήσωσι τὸ κέρδος τοῦτο. Τὸ ἀντάλλαγμα τοῦτο εἶναι πληρωμὴ ὑπηρεσίας. Ὁ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην παρσχών, ἐστερήθη ἐπὶ τινα καιρὸν τοῦ κεφαλαίου του· ἡ στέρησις αὕτη ἀξίζει ἀποζημιώσιν. Ὁ ζητῶν νά δανεισθῇ χρήματα δωρεάν (ἐκτὸς ἐὰν χάριν φιλίας πράξῃ τις τοῦτο), πράττει τὸ αὐτὸ ὥς νά ἐξήτει δωρεάν ὑποθήματα· πᾶσα ἐργασία καὶ ὑπηρεσία ἔχει δικαίωμα ἀντιμισθίας.

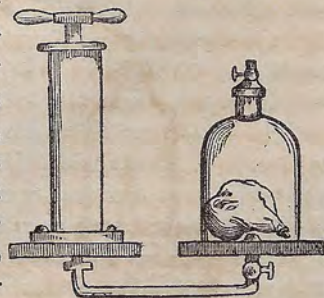
A. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ.

Ἔπεται συνέχεια.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΚΗΡΙΟΥ

Συνέχεια ἐκείνου τοῦ σελ. 658.

Ἀρκετὰ εἵπομεν περὶ τῆς βαρύτητος τοῦ ἀέρος. Πρέπει νά σᾶς ὁμιλήσω ἤδη καὶ περὶ ἄλλης αὐτοῦ ιδιότητος. Ὅτε ἐσχάτως σᾶς ἐκανονοβόλησα διὰ τοῦ αὐτοσχεδίου μου πυροβόλου, εἴδετε ὅτι τὸ ἐν στούπωμα τοῦ σωλῆνος ἐσπρώχθη ἐντὸς αὐτοῦ ἥμισυν δακτύλον, ἢ τρία τέταρτα τοῦ δακτύλου, πρὶν ἢ τὸ ἄλλο ἐκτιναχθῇ. Τοῦτο γίνεταί διότι ὁ ἀήρ εἶναι ἐλαστικός· καὶ δι' αὐτὴν του τὴν ἐλαστικότητα κατορθώσαμεν νά πυκνώσωμεν διὰ τῆς πνευματικῆς ἀντλίας τὰ ἀτμοσφαιρικά μέρη ἐντὸς τῆς χαλκῆς φιάλης. Θέλω νά σᾶς δώσω νέαν ἀπόδειξιν τῆς θαυμασίας ταύτης ἐλαστικότητος τοῦ ἀέρος. Λαμβάνω λοιπὸν ἐν περικάλυμμα, τὴν μεμβράναν ταύτην φέρ' εἰπεῖν, ἥτις δύναται νά περιλάβῃ ἀέρα, ἥτις δὲ δύναται καὶ νά συσταλῇ καὶ νά ὀγκωθῇ, καὶ ἐπομένως νά μᾶς δίδῃ τὸ μέτρον τῆς ἐλαστικότητος τοῦ περι-

Σχ. 46.

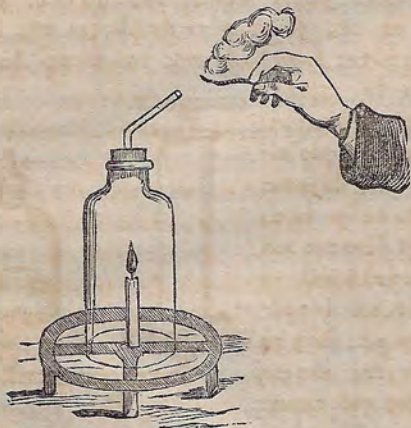
χομένου. Εἰς τὴν φούσκαν ταύτην ἐγκλείω ὀλίγην ποσότητα ἀέρος, καὶ τὴν θέτω ὑπὸ τὸν κῶδωνα τῆς πνευματικῆς ἀντλίας. Καθ' ὅσον λοιπὸν ἀφαιρῶ τὸν ἐντὸς τῆς φούσκας ἀέρα, καὶ ἐπομέ-

νως ἐλαττώ τὴν ἐπ' αὐτῆς πίεσιν τοῦ ἀέρος ἐκείνου, κατὰ τοσοῦτον ὁ ἐντὸς τῆς φούσκας ἀήρ ἐκτείνεται, καὶ ἐκτείνει αὐτὴν, εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ πληρώσῃ ὅλον τὸν κώδωνα. Ἄρα δὲ ἀφαιρέσω τὸ κενὸν, συστέλλεται ἡ φούσκα καὶ συμμαζώνεται. Τοῦτο μᾶς δεικνύει τὴν ἐλαστικότητα τοῦ ἀέρος, ἥτοι τὴν ιδιότητα καθ' ἣν ἡμπορεῖ νὰ πιέζεται ἢ νὰ ἐκτείνεται, καὶ ἥτις εἶναι χρησιμωτάτη εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς πλάσεως.

Ἄς μεταβῶμεν ἤδη εἰς ἄλλην ἐξέτασιν οὐχ ἥττον περιέργων. Εἶδομεν ὅτι τὸ κηρίον μᾶς δίδει διάφορα προϊόντα, τὴν καπνίαν, τὸ ὕδωρ, καὶ ἄλλο τι, τὸ ὅποσον μᾶς μένει ἀκόμη νὰ μελετήσωμεν. Τὸ νερὸν δὲν μᾶς διέφυγεν. Ἀλλὰ τὰ ἄλλα προϊόντα ἐπέταξαν εἰς τὸν ἀέρα, καὶ πρέπει νὰ προσπαθήσωμεν νὰ τὰ συλλάβωμεν καὶ αὐτά.

Τὸ ἀκόλουθον πείραμα θέλει μᾶς ὁδηγήσει. Θέτομεν τὸ κηρίον ἐπὶ βάρους διαπνευομένου καὶ ὑπὲρ τὸ κηρίον θέτομεν καπνοδόχον, ἥτις δὲν τὸ ἐμποδίζει νὰ καίῃ, διότι ἀφήσαμεν νὰ διέρχεται ὁ ἀήρ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν. Κατ' ἀρχὰς βλέπετε ὀλίγην ὑγρασίαν. Εἶναι τὸ νερὸν, τὸ γνωρίζομεν, σχηματισθὲν ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀέρος ἐπὶ τοῦ ἀναπτυσσομένου ὑδρογόνου. Ἐκτὸς τούτου ὅμως ὑπάρχει καὶ ἄλλο τι ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ σωλῆνος τῆς καπνοδόχου. Δὲν εἶναι ὑγρασία, δὲν εἶναι νερὸν, οὔτε οὐσία τις δυναμένη νὰ συμπτυκνωθῇ. Πρέπει δὲ νὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὴν οὐσίαν ταύτην, διότι περιέχει παραδόξους ιδιότητας. Τὸ ἐξερχόμενον ἐκ τῆς καπνοδόχου θὰ ἰδῇτε ὅτι σχεδὸν ἀρκεῖ διὰ νὰ σβύσῃ τὸ φῶς ὅταν τὸ πλησιάσω εἰς τὸν σωλῆνα. Ἄν τὸ ἐκθέσω ἐντελῶς εἰς τὸ ρεύμα τῆς οὐσίας ταύτης σβύνει ἀμέσως. Τὸ ἀέριον τὸ ἐναντίον εἰς τὴν καῦσιν ἡξεύρομεν ὅτι εἶναι τὸ ἄζωτον. Συμπεραίνετε ἐπομένως ὅτι τὸ ἐξερχόμενον ἐκ τῆς καπνοδόχου καὶ σβύνον τὸ φῶς, εἶναι ἄζωτον.

Ἄλλ' εἶναι μόνον ἄζωτον; Δὲν ὑπάρχει καὶ

Σχ. 47.

ἄλλο τι σῶμα ἀναμεμιγμένον εἰς αὐτό; Ἄς ἐξετάσωμεν. Ἐπιτρέψατέ μοι ὅμως ἐδῶ νὰ μεταχει-

ρισθῶ τρόπον ὃν μοὶ ἐδίδαξεν ἡ ἐπιστήμη μου, διὰ νὰ γνωρίσῃτε πῶς ἐξετάζονται τὰ τοιαῦτα ἀέρια. Λαμβάνω φιάλην κενήν, καὶ κρατῶν αὐτὴν ὑπεράνω τῆς καπνοδόχου (ὅρ. Σχ. 47), συνάγω ἐντὸς τῆς μέρος τῶν προϊόντων τῆς καύσεως τοῦ κηρίου. Ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἰδῶμεν ὅτι περιέχει ἀέρα ἀκατάλληλον εἰς τὴν καῦσιν, καὶ ἔχοντα ἄλλας ιδιότητας.

Ἐδῶ λαμβάνω ὀλίγον ἀσβεστήν, καὶ χύνω ἐπάνω του κοινὸν νερὸν. Τὸ κοινὸν νερὸν ἀρκεῖ. Ταράττω τὸ μίγμα ἐπὶ ἐν λεπτὸν ἢ δύο, τὸ διυλίζω ἢ στραγγίζω ἔπειτα διὰ πορώδους χαρτίου, καὶ λαμβάνω ἀμέσως νερὸν καθαρὸν. Ἐχὼ ἀρκετὴν ποσότητα τοῦ ὑγροῦ τούτου εἰς ἄλλην φιάλην. Ἀλλὰ προτιμῶ νὰ μεταχειρισθῶ τοῦτο ὃ παρήγαγον ἐπὶ παρουσίας σας. Ἄν τώρα χύσω ὀλίγον ἐκ τοῦ ἀσβεστονέρου τούτου, τοῦ μείναντος τόσον καθαροῦ εἰς τὴν φιάλην ἥτις περιέχει τὸ ἀέριον τὸ παραχθὲν ἐκ τοῦ κηρίου, θὰ ἰδῇτε ἀμέσως περιέργων ἀλλοιώσιν. Βλέπετε; Τὸ νερὸν ἔγινε κατάλευκον. Τοιοῦτο ἀποτέλεσμα διόλου δὲν συμβαίνει ἂν χύσῃτε τὸ ἀσβεστονέρον εἰς φιάλην περιέχουσαν μόνον ἀέρα. Ἰδοῦ, ἡ φιάλη αὕτη εἶναι πλήρης ἀέρος. Χύνω εἰς αὐτὴν ὀλίγον ἀσβεστονέρον. Ἀλλ' οὔτε τὸ ὀξυγόνον, οὔτε τὸ ὑδρογόνον τὸ περιεχόμενον ἐντὸς τοῦ ἀέρος τούτου δὲν ἐπιφέρουσι κανὲν ἀποτέλεσμα ἐπὶ τοῦ ὕδατος, καὶ τοῦτο μένει καθαρὸν ὡς πρὶν. Ὅσον καὶ ἂν τὸ κινήσω καὶ τὸ ἀνακατώσω, οὐδεμία ἀλλοίωσις γίνεται. Ἄρα ὅμως διαθέσω τὴν φιάλην μου οὕτως ὥστε νὰ φέρω τὸ ἀσβεστονέρον εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν προϊόντων τῆς καύσεως τοῦ κηρίου, τὸ χρώμα του τάχιστα ἀλλάζει, καὶ γίνεται γαλακτώδες. Ὁ ἀσβεστής λοιπὸν, ὅστις ἀφανῆς περιέχεται εἰς αὐτὴν τὴν ἀνάλυσιν, συνδέεται μετὰ τινος τῶν προϊόντων τοῦ κηρίου. Τοῦτο λοιπὸν εἶναι τὸ ζητούμενον προϊόν, περὶ οὗ θὰ σᾶς ὁμιλήσω. Ἡ ἀφανῆς οὐσία γίνεται φανερά διὰ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ. Ἠξεύρομεν ὅτι τὸ ἀσβεστονέρον δὲν ἐνεργεῖ οὔτε ἐπὶ τοῦ ὀξυγόνου, οὔτε ἐπὶ τοῦ ἄζωτου, (τῶν δύο συστατικῶν τοῦ ἀέρος), οὔτε ἐπὶ τοῦ ὕδατος αὐτοῦ. Ἄρα τὸ ἀποτέλεσμα ὃ εἶδομεν ὀφείλεται εἰς ἄλλο τι προϊόν τοῦ κηρίου. Λαμβάνοντες δὲ τὴν ὑποστάθμην, ἢ τὸ καταπάτιον, τοῦ γαλακτώδους αὐτοῦ μίγματος τοῦ ἀσβεστονέρου καὶ τοῦ ἀτμοῦ τοῦ κηρίου, καὶ ἐξετάζοντες αὐτὴν, εὐρίσκομεν ὅτι ὁμοιάζει πολὺ τὴν λεγομένην κρητίδα ἢ γαλικὴν λευκογραφίδα γῆν (craie). Καὶ τῷ ὄντι, ἂν καλῶς ἐρευνήσωμεν, εὐρίσκομεν ὅτι εἶναι κρητίς. Οὕτω λοιπὸν σπουδάζοντες τὰ καθέκαστα τοῦ πειράματος τούτου, καὶ ἀνατρέχοντες εἰς τὰς πηγὰς τῆς παραγωγῆς τῆς κρητίδος ταύτης, κατωρθώσαμεν νὰ φθάσωμεν εἰς βεβαίαν γνῶσιν τῆς φύσεως τῆς καύσεως τοῦ κηρίου. Ἀνακαλύπτομεν δὲ ὅτι ἡ ὕλη αὕτη ἢ ἐξερχομένη ἐκ τῆς φλογὸς τοῦ κηρίου εἶναι ἐντελῶς ἢ αὐτὴ

πρὸς τὴν οὐσίαν ἥτις θὰ ἐξήρχετο ἐξ ὑγρας κρη-
τίδος ἥτις θὰ ἐπυρόντο ἰσχυρῶς ἐντὸς χωνευ-
τηρίου. Ἐντελὴς θὰ ἦτον ἡ ταυτότης τῶν δύο
οὐσιῶν.

Ἄλλ' ἔχομεν καὶ εὐκολώτερον τρόπον τοῦ νὰ
παραγάγωμεν τὴν οὐσίαν ταύτην εἰς μεγαλητέ-
ραν ποσότητα, ὥστε ἀκριβέστερον νὰ δυνηθῶμεν
νὰ σπουδάσωμεν τὸν γενικὸν αὐτῆς χαρακτήρα·
διότι τὴν εὐρίσκομεν ἀφθονωτάτην εἰς ἀμύπολλα
μέρη, ὅπου δὲν τὴν ὑποπτεύομεν. Ὅλοι οἱ ἀσβε-
στόλιθοι περιέχουσι πολὺ ἐκ τοῦ ἀερίου τοῦτου
τοῦ ἐξερχομένου ἐκ τοῦ κηρίου. Οἱ χημικοὶ τὸ
ὠνόμασαν *ἀνθρακικὸν ὀξύ*. Ἡ κρητίς, τὰ ὀ-
στρακα, τὰ κοράλια περιέχουσι καὶ αὐτὰ πολὺν
ἐκ τοῦ περιέργου τοῦτου ἀέρος, ὅστις γίνεται στε-
ρεὸς ἐντὸς τῶν ὀρυκτῶν τούτων δι' ὃ καὶ χημικός
τις (ὁ Βλακ) τὸ ὠνόμασεν «ἀέρα στερεοποιηθέντα»,
διότι ἐντὸς τοῦ μαρμάρου, ἐντὸς τῆς κρητίδος, συν-
δεόμενος, στερεῖται τῆς ιδιότητος τοῦ ἀερίου, καὶ
γίνεται στερεός. Ἐκ τοῦ μαρμάρου εἶναι εὐκόλον
νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ ἀέριον τοῦτο. Ἰδοὺ ὀλίγον
ἀλυκὸν ἢ ὑδροχλωρικὸν λεγόμενον ὀξύ εἰς τὸ
ἀγγεῖον τοῦτο. Τὸ λοιπὸν ὅλον εἶναι μέχρι τοῦ
πυθμένου πλήρες ἀέρος, μόνου ἀέρος, ὡς βλέπετε
ὅταν εἰσάγω ἐντὸς αὐτοῦ τὸ ἀνημμένον κηρίον.
Τὰ λιθάρια ταῦτα εἶναι μάρμαρον, ὥραϊον μάρ-
μαρον. Τὰ ῥίπτω ἐντὸς εἰς τὸ ἀγγεῖον, καὶ ἀμέ-
σως βλέπετε ὡς μίαν βράσιν. Καὶ ὅμως οὐδεὶς
ἀτμός ἀναπτύσσεται· ἂν δὲ βυθίσω ἐκ νέου
τὸ φῶς εἰς τὴν φιάλην, θὰ ἔχω τὸ ἴδιον ἀποτέ-
λεσμα ὃ εἶχα ὅτε ἐξέθεσα τὸ φῶς εἰς τὸν ἀέρα
τὸν ἐξερχόμενον ἐκ τῆς καπνοδόχου τοῦ καιο-
μένου κηρίου. Εἶναι δὲ τὸ ἀποτέλεσμα τὸ ἴδιον,
διότι ἡ ἀναπτυσσομένη οὐσία εἶναι ἡ ἰδίᾳ. Οὕ-
τως ἡμποροῦμεν νὰ παραγάγωμεν ἄφθονον ἀν-
θρακικὸν ὀξύ. Ἡ φιάλη μου εἶναι ἤδη πλήρης.
Καὶ δὲν εἶναι μόνον τὸ μάρμαρον τὸ περιέχον
αὐτὸ τὸ ἀέριον. Εἰς τοῦτο τὸ μέγα ἀγγεῖον ἐδῶ
ἔχω ὀλίγην κρητίδα πλυθεῖσαν, ἀφ' οὗ δηλαδὴ
διὰ τοῦ ὕδατος ἀφηρέθησαν τὰ χονδρότερα αὐ-
τῆς μόρια, τοιαύτην τέλος, ὅποιαν μεταχειρί-
ζονται αὐτὴν οἱ καθαρίσται τῶν ὑαλίων. Εἰς τὸ
ἴδιον ἀγγεῖον προσθέτω καὶ νερόν. Εἰς τὸ ἄλλο
τοῦτο φιάλιον ἔχω θεϊκὸν ὀξύ ὅπως οὖν δυνατόν.
Τοῦτο τὸ ὀξύ ἔχετε νὰ μεταχειρισθῆτε ἂν θέλετε
νὰ ἐπαναλάβετε αὐτὰ τὰ πειράματα. Πρέπει ὅ-
μως νὰ σᾶς προειδοποιήσω, ὅτι τὸ προῖόν τοῦ
θεϊκοῦ ὀξέος, ἐνεργῶντος ἐπὶ τῆς κρητίδος εἶ-
ναι ἀδιάλυτον, ἐν ᾧ τὸ ὑδροχλωρικὸν ἢ ἀλυ-
κὸν ὀξύ δίδει ὕλην διαλυτὴν, μὴ πυκνουμένην
εἰς τὸ νερόν. Θὰ μ' ἐρωτήσετε ἴσως διατί τότε
μετεχειρίζομαι ταύτην τὴν μέθοδον. Ὁ λόγος
εἶναι διότι θέλω νὰ παραγάγω πολὺ ἀέριον διὰ
τοῦ πειράματος. Σαῖς ἡμπορεῖτε νὰ τὸ ἐπανα-
λάβετε, ἂν θέλετε, εἰς μικροτέρας διαστάσεις.
Τὸ γενικὸν ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι τὸ ἴδιον, καὶ τὸ
μέγα τοῦτο ἀγγεῖον πληροῦται ἀνθρακικοῦ ὀξέος

ἐντελῶς τοῦ αὐτοῦ καὶ ἔχοντος τὰς αὐτὰς ιδιό-
τητας ὡς τὸ παραγόμενον ἐκ τῆς καύσεως τοῦ
κηρίου εἰς τὸν ἀέρα. Ἀδιάφορον εἶναι διὰ τίνων
διαφόρων μεθόδων ἀπεκτήσαμεν τὸ ἀνθρακικὸν
τοῦτο ὀξύ· ἀρκεῖ διὰ νὰ τὸ σπουδάσωμεν ὅτι,
ὡς θέλετε πεισθῆ, εἶναι τὸ ἴδιον μετὰ τοῦ ἐξερ-
χομένου ἐκ τοῦ κηρίου, καὶ οὐδόλως ἀλλάσσει,
δι' ὁποίας δήποτε μεθόδου καὶ ἂν τὸ παραγά-
γωμεν.

Ἄς ἐξετάσωμεν τὸ ἀέριον τοῦτο διὰ νὰ γνω-
ρίσωμεν καὶ αὐτοῦ τὴν φύσιν. Ἐχω πλήρες ἀν-
θρακικοῦ ὀξέος τοῦ ἀγγεῖον τοῦτο. Ὡς καὶ τῶν
ἄλλων, ἂς ἰδῶμεν καὶ τοῦτου τὴν καῦσιν. Βλέ-
πετε· δὲν καίεται, οὔτε βοήθει τὴν καῦσιν. Ὅτι
εἰς τὸ ὕδωρ κυρίως δὲν διαλύεται τὸ εἰκάζετε,
ἀφ' οὗ τὸ διατηρῶ εὐκόλως ἐνταῦθα ὑπεράνω
τοῦ ὕδατος, καὶ μένει ἀμετάβολον. Ὅτι δὲ ἐπε-
νεργεῖ ἐπὶ τοῦ ἀσβεστονέρου, καὶ καθιστᾷ αὐτὸ
ἀδιαφανὲς καὶ λευκόν, σᾶς τὸ ἐδείξα. Ἐνθυμη-
θῆτε, παρακαλῶ, ὅτι ὅταν λευκαίνῃ κατὰ τοῦτον
τὸν τρόπον τὸ ἀσβεστόνερρον, παράγει ἀνθρακικὸν
ἄλας τιτάνου, ἢ ἀσβεστόλιθον.

Πρέπει ὅμως νὰ σᾶς δείξω ὅτι πραγματικῶς
καὶ μέχρι τινὸς διαλύεται εἰς τὸ νερόν, καὶ ἐ-
πομένως ὅτι κατὰ τοῦτο διαφέρει τοῦ ὀξυγόνου
καὶ τοῦ ὑδρογόνου. Διὰ τούτου τοῦ ὀργάνου ἐδῶ
θὰ κατορθώσωμεν ταύτην τὴν ἀνάλυσιν. Εἰς τὸν
πυθμένα τοῦ ὀργάνου ἔχω μάρμαρον καὶ ὀξύ ὑ-
περάνω δὲ αὐτῶν ἔχουσα ψυχρὸν νερόν. Διέθεσα
δὲ οὕτω τὰ ἀγγεῖα, ὥστε τὸ ἀέριον δύναται νὰ
μεταβῇ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἄλλο. Θὰ θέσω τὸ
ὄργανον εἰς ἐνέργειαν, καὶ θὰ ἰδῆτε ὅτι τὸ ἀέ-
ριον θ' ἀναβαίνει κοχλάζον διὰ τοῦ νεροῦ, ὡς ἀ-
νέβαινε δι' ὅλης τῆς νυκτός, διὰ νὰ ἔχωμεν τὸ
πείραμα ἔτοιμον. Εὐθὺς θὰ σᾶς δείξω ὅτι μέρος
τῆς οὐσίας ταύτης ἀληθῶς διελύθη εἰς τὸ νερόν.
Ἰδοὺ χύνω ἐκ τοῦ νεροῦ τοῦτου ὀλίγον εἰς τὸ
ποτήριον, καὶ τὸ δοκιμάζω. Εἶναι ὑπόζυγον εἰς
τὴν γεῦσιν, διότι περιέχει ἀνθρακικὸν ὀξύ. Ἄς
προσθέσωμεν ὀλίγον ἀσβεστόνερρον, διὰ ν' ἀναγ-
κᾶσωμεν τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, ἂν ὑπάρχῃ εἰς τὸ
νερόν, νὰ φανερωθῇ. Τὸ βλέπετε· τὸ ἀσβεστόνερρον
ἐγίνε θολὸν καὶ ὑπόλευκον. Ἰδοὺ ἀποδείξις ὅτι
τὸ νερόν τοῦ ποτηρίου περιεῖχεν ἀνθρακικὸν ὀξύ.

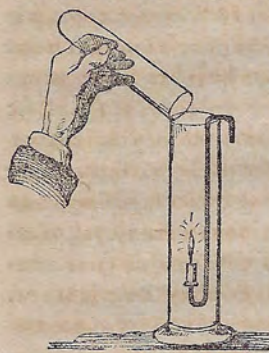
Πρέπει νὰ σᾶς εἰπῶ προσέτι ὅτι τὸ ἀέριον
τοῦτο εἶναι πολὺ βαρὺ, βαρύτερον τοῦ ἀτμοσφαι-
ρικοῦ ἀέρος. Εἰς τὸν πίνακα ὃν ἐδῶ σᾶς ἐκθέτω
βλέπετε τὸ σχετικὸν βάρος τῶν ἀερίων ὅσα ἐξη-
τάσαμεν.

Τὸ λίτρον τοῦ ὑδρογόνου βαρύνει 0,089 γραμμ.

» ἀτμοσφ. ἀέρος	» 1,000	»
» τοῦ ἀζώτου	1,256	»
» τοῦ ὀξυγόνου	1,430	»
» τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος	1,967	»

Ἐν λοιπὸν λίτρον ἀέρος βαρύνει ἐν γραμμῶ-
ριον, ἐν δὲ ἀνθρακικοῦ ὀξέος σχεδὸν τὸ διπλά-
σιον. Περὶ τούτου δὲ δυνάμεθα νὰ πεισθῶμεν καὶ

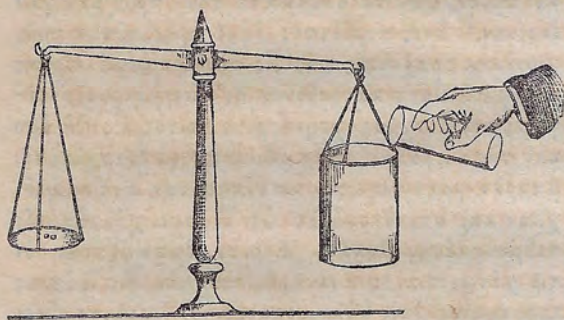
διὰ πολλῶν πειραμάτων. Αὐθιγὰν υἰαλίον ἀγγεῖον περιέχον μόνον ἀέρα, καὶ ἐκ τούτου τοῦ ἀγγείου προσπαθῶ νὰ χύσω εἰς αὐτὸ ὀλίγον ἀνθρακικὸν ὀξύ. Ἄρα γε τὸ κατάρθωσα; Ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ εἶναι διαφανὲς καὶ ἄχρουν ἀέριον ὡς καὶ

Σχ. 48.

ὁ ἀήρ, ἡ ὕψις δὲν μοὶ λέγει τίποτε. Ἀλλ' ἂς βυθίσω φῶς εἰς τὸ ποτήριον. Ἰδοὺ σβύνει! τὸ ποτήριον λοιπὸν περιέχει ἀνθρακικὸν ὀξύ! Ἄρα τοῦτο εἶναι βαρύτερον τοῦ ἀέρος, ἀφ' οὗ ἐχύθη ἐκ τοῦ ἀγγείου εἰς τὸ ποτήριον. Ἄν ἤθελον καὶ εἰς ἄλλην δοκιμὴν νὰ υποβάλω τὸ περιεχόμενον τοῦ ποτηρίου, νὰ χύσω δηλαδὴ ἀσβεστόνερον εἰς αὐτὸ, θὰ σὰς ἐπειθον ἐπίσης περὶ τῆς παρουσίας τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Ἰδοὺ καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο φιάλιον. Βυθίζω αὐτὸ εἰς τὸ δοχεῖον τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος (δυστυχῶς ὑπάρχουσι πέριξ ἡμῶν πολλὰ φυσικὰ δοχεῖα ἀνθρακικοῦ ὀξέος), καὶ ἀντλῶ ἐξ αὐτοῦ. Ἄν τὸ ὀξύ εἶναι βαρύτερον τοῦ ἀέρος, θὰ μείνῃ ἐντὸς τοῦ φιαλίου μου, καθὼς ἂν εἶχον ἀντλήσει νερὸν δι' αὐτοῦ. Ἄς ἰδῶμεν. Βυθίζω κηρίον εἰς τὸ φιάλιον, καὶ τὸ κηρίον σβύνει. Ἄρα τὸ φιάλιον περιέχει ἀνθρακικὸν ὀξύ.

Δι' ἄλλου πειράματος μαθηάνομεν τὸ βάρος του. Ἰδοὺ ἄγγεῖον κενὸν κρεμάμενον εἰς τὴν μίαν ἀκρὰν πλάστιγγος, καὶ ἰσορροποῦν μετὰ τῆς ἄλλης λεκάνης. Ἀλλ' ἄμα χύσω εἰς αὐτὸ ἀνθρα-

Σχ. 49.

κικὸν ὀξύ, τὸ βάρος αὐτοῦ ἀναβιβάζει τὴν ἄλλην πλάστιγγα. Καὶ διὰ τοῦ φωτός τώρα ἐξετάζω τὸ ἀγγεῖον τοῦτο, βλέπω ὅτι περιέχει ἀνθρακικὸν ὀξύ, διότι ἡ καύσις παύει ἐντὸς αὐτοῦ. Ἄν φυσήσω σφαῖραν σαπωνίου, ἥτις, φυσικῶς τῷ λόγῳ, εἶναι πλήρης ἀέρος, καὶ τὴν ἀφήσω νὰ πέσῃ εἰς τὸ ἀγγεῖον τὸ περιέχον τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, ἡ σφαῖρα θὰ ἐπιπλέῃ ἐπὶ τοῦ ἀερίου. Θὰ μεταχειρισθῶ πρῶτον μικρὸν σφαιρίδιον κολλωδίου. Δὲν ἤξεύρω ἀκριβῶς ὡς ποῦ ἀνέβη τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, διότι δὲν φαίνεται. Τὸ σφαιρίδιον τοῦτο θὰ μᾶς τὸ δείξῃ, διότι ἐπιπλέει ἐπὶ τοῦ

ἀερίου, καὶ ἀναβαίνει καθ' ὅσον αὐξάνω αὐτοῦ τὴν δόσιν. Τώρα τὸ ἀγγεῖον εἶναι σχεδὸν πλήρες, καὶ νὰ ἰδῶμεν ἂν ἡμπορέσω νὰ φυσήσω εἰς αὐτὸ σφαῖραν σαπωνίου, ἥτις ἐπίσης νὰ πλέῃ ἐντὸς αὐτοῦ. (Ὁ καθηγητὴς φυσῶ σφαῖραν σαπωνίου, καὶ τὴν ἀφήνει νὰ πέσῃ εἰς τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ.) Πλέει περίπου εἰς τὸ μέσον τῆς φιάλης, διότι, εἰ καὶ ἔχουσα τὸ βάρος τοῦ περιεχόμενου τοῦ σαπωνίου, ἀλλὰ περιέχει ἀέρα, καὶ ὁ ἀήρ εἶναι ἐλαφρότερος τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος.

Γνωρίζετε ἤδη τὰ κατὰ τὸ ἀέριον τοῦτο, τὴν παραγωγὴν αὐτοῦ ἐκ τοῦ κηρίου, τὰς φυσικὰς αὐτοῦ ιδιότητας καὶ τὸ βάρος του. Εἰς τὴν προσεχῇ ἡμῶν συνδιάλεξιν θὰ σὰς δείξω τὴν σύνθεσιν αὐτοῦ, καὶ πόθεν λαμβάνει τὰ στοιχεῖά του.

Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

Ἔπεται συνέχεια.

ΟΙ ΜΕΛΛΟΝΥΜΦΟΙ ΤΗΣ ΣΠΙΤΖΕΒΕΡΓΗΣ

Συνέχεια (δὲ σελ. 66).

ΙΒ'

— Τέλος πάντων! ἀνέκραξε πρῶταν τινὰ ὁ πλοῦτος, ἀφ' οὗ μετὰ προσοχῆς παρετήρησε τὸν ὀρίζοντα, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ἡ θάλασσα θὰ ἦνε ἐλευθερά πρὸς τὸ βορειανατολικὸν μέρος. Ἐλπίζω ὅτι εὐκόλως θὰ ἀποβιβασθῶμεν εἰς τὸν Μαγδαληνὸν ὄρμον καὶ ἐπειδὴ ἔχομεν οὐρίον τὸν ἄνεμον θὰ δυνηθῶμεν νὰ πλησιάσωμεν πρὸς τὴν νῆσον τοῦ Πρίγκηπος.

— Ἀλλ' εἰμέθη ἤδη πλησίον, εἶπεν ὁ Βλονδώ.

— Πλησίον! ἀπήντησεν ὁ Ἀἰῶς ἔχετε καιρὸν ἀκόμη.

— Ἐχεις δίκαιον! ὑπέλαβεν ὁ πλοίαρχος, ἐλθισμένησα τὰς ὀπτικὰς ἐκείνας ἀπάτας, τὰς δόποιας ἐδοκίμασα καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν Γροενλάνδην.

Τῷ ὄντι, εἰς τὰς βορειοτάτας ἐκείνας χώρας ἡ ζωηρότης τῶν ἀντιθέσεων τῆς σκιᾶς καὶ τοῦ φωτός, τὸ ὕψος καὶ ἡ τραχύτης τῶν ἀκτῶν, ἀπατῶσι παραδόξως. Ἀπὸ ὀκτὼ λευγῶν ἀποστάσεως αἱ ἄκραι τῶν βράχων καὶ αἱ κορυφαὶ τῶν icebergs τόσον εὐκρινῶς διαγράφονται, ὥστε νομίζει τις ὅτι δύναται μετὰ μίαν στιγμὴν νὰ τὰ ψάσῃ. Ὡς κάλλιστα παρετήρησεν ὁ φυσικὸς Κύριος Βὰν Βάερ, ἡ γυμνότης τοῦ ἐδάφους συντελεῖ ἀκόμη εἰς τὸ νὰ καθιστᾷ τὴν ἀπάτην μεγαλητέραν. Ἐκεῖ δὲν ὑπάρχουσιν οὔτε δένδρα, οὔτε θάμνοι, οὔτε οἰκίαι, οὔτε ἄλλο τι ἀντικείμενον, ὅπερ διὰ τῶν γνωστῶν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν διαστάσεων του νὰ δύνηται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς σημεῖον συγκρίσεως, ὡς μέτρον.

Ἀναφέρεται εἰς τὰ ναυτικὰ χρονικά τῆς Δα νιμαρχίας λίαν παράδοξον παράδειγμα τοιαύτης ἀπάτης. Ἀξιωματικὸς τις καλούμενος Ἐῖνσων εἶχεν ἀποσταλῇ πρὸς Φρειδερίκου τοῦ Β' εἰς

ἀναζήτησιν τῶν ἀπολεσθεισῶν ἀποικιῶν τῆς Γροενλάνδης· πάντες ἀνωμολόγουν ὅτι ὁ "Εἵνσων ἦτο αὐτῆς δεξιὸς καὶ ἀληθῶς μετὰ θάρρους τότε καὶ συνέσεως εἶχεν ὑπερβῆ πολλὰς δυσκολίας καὶ ἐπιτυχῶς εἶχε πλεύσει πρὸς τὸν πρὸς θν ὄρον. Ἀφ' οὗ κατελήφθη ὑπὸ πολλῶν τρικυμιῶν καὶ διήλθεν ἀπέραντα διὰ μέσου τεραστίων πάγων περάσματα, fields, ἔφθασε πρὸ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Γροενλάνδης. Ὁ ἄνεμος ἦτο οὐριος καὶ ἡ θάλασσα ἐλευθέρᾳ πάγων. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἐνόμιζεν ὅτι θὰ καταφθάσῃ τὴν ἀκτὴν, ἀλλ' ὅσον προὐχάρεϊ τόσον ἡ φανταστικὴ ἐκείνη ἀκτὴ ἀπεμακρύνετο. Τέλος, ἐνόμισεν ὅτι ὑπερφυσικὴ τις δύναμις τὸν ἐνέπαιζε· φόβος κατέλαθεν αὐτὸν καὶ ἐπανήλθεν εἰς τὴν Δανίαν λέγων ὅτι ἐν ᾧ ὁ ἄνεμος ἐφούσκονε τὰ ἱστία του ἄόρατοι δαίμονες ἐμπόδιζον τὸν πλοῦν. Ὁ καλὸς "Εἵνσων δὲν ἐνόει ὅτι ἐγένετο θῦμα ὀπτικῆς ἀπάτης.

Οὕτως οἱ ναῦται τῆς *Ρόζας Μαρίας*, οἵτινες δὲν εἶχον ἄλλοτε πλεύσει εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἐνόμιζον ὅτι μετ' οὐ πολὺ θὰ κατέφθανον τὴν ἄκραν τοῦ *Πρίγκηπος Καρόλου*, ἐξήγαγε δ' αὐτοὺς τῆς ἀπάτης ὁ *Λάζ*. Διέκρινον κάλλιστα τοὺς παγετῶνας τῆς νήσου ὑψουμένους παρὰ τῆς θαλάσσης τὴν ἀκτὴν ὡς κρυστάλλινᾳ τείχῃ, τὰς τραχείας ἄκρας τῶν καὶ μάλιστα τὴν ὀξείαν ἐκείνην καὶ γεγυμνωμένην ἄκραν, ἥτις ἐξέχει εἰς διακοσίων ποδῶν ὕψος καὶ καλεῖται ὁ *ἀντίχειρ τοῦ Διαβόλου*, ἀληθῆς τοῦ Σατανᾶ ἀντίχειρ ὀρθούμενος εἰς τὸ διάστημα ὡς τεραστία σιδηρὰ βελόνη, χειρόκτιον τοῦ ὁποίου εἶνε τὰ μαῦρα νέφη τοῦ οὐρανοῦ.

Τὸ εὐμετάβλητον τοῦ ἀνέμου καὶ τῆς ἀτμοσφαίρας παρείχεν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νέαν ὄψιν εἰς τὴν παράξενον ἐκείνην χώραν.

Πότε δῖναι ἀτμοῦ τὴν περιεκάλυπτον πᾶσαν εἰς τὰς ἀπείρους διπλάς των, πότε οἱ αὐτοὶ οὗτοι ἀτμοὶ ὑψούμενοι ὥσπερ αὐλαῖα ἀπεκάλυπτον εἰς τὰ ὄμματα μακρὰν σειρὰν ὀρέων, τοῦ ἐνὸς ἐπὶ τοῦ ἄλλου ὡς ἂν ἦσαν βαθμιῶδες ἀμφιθεάτρου ἢ τὰ κανονικὰ καθίσματα τῆς πυραμίδος τοῦ Χέοπος. Ἐνίοτε, ὅτε αἰφνίδιος ἐπεχύνετο ὁ ἥλιος, μέρος τῶν βραχυδῶν καὶ παγίνων τούτων προχωμάτων ἐφωτίζετο διὰ μιᾶς ὡς διὰ σπινθηρος ἡλεκτρικοῦ. Ἐπειτα βεῦματ' ὀμίχλης ἐκάλυπτον πάλιν τὸν ἥλιον καὶ ἐσύριζε διὰ τῶν σχοινίων ὁ ἄνεμος καὶ ἐπιπτεν ἡ χιὼν εἰς γωνιώδεις κόκκους, ὁμοίους πρὸς ἀστέρας.

— Τί καιρὸς! ἔλεγέ τις ἐκ τῶν ναυτῶν γεννηθεὶς παρὰ τὴν Μεσόγειον, ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι τώρα σκάζουν ἀπὸ τὴν ζέστην εἰς τὴν Γαλιαν!

— Καὶ ὅτι, ἐπρόσθετεν ὁ ἄλλος, παρὰ τὸν ἰσημερινὸν λειώνει τὸ κατράμι ἀπὸ τὰ σάνιδια τοῦ πλοίου. . . .

— Τί λαμπρὰ εἰκὼν! ἀνέκραξεν ἄφ' ἑτέρου ἡ

Καρίνα μετ' εὐλαβοῦς ἐνθουσιασμοῦ. Ὅποια θανάσιμα ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Δημιουργοῦ!

— Ναί, ἀληθῶς, ἐπιθύρειν ὁ Βλονδῶ, «σύρε 'ς τὴν θάλασσαν νὰ μάθῃς νὰ προσεῦχῃσαι», λέγουν καὶ οἱ Ἴσπανοί.

Καθὼς εἶχον πρότερον μακρόθεν διακρίνει τὴν νῆσον τοῦ *Πρίγκηπος Καρόλου*, οὕτω καὶ τώρα διέκρινον μακρὰν εἰς τὸν ὀρίζοντα τὴν νῆσον τοῦ *Ἀμστελδάμου*, ἥτις πρὸς βορρᾶν εἶνε ὡς τὸ προπύργιον τοῦ Μαγδαληνοῦ ὄρου, ἔπειτα δὲ τὸ θρεινὸν θέατρον (cirque) τοῦ ὄρου τούτου, οὗ αἱ ὑπερεξέχουσαι ἄκραι δικαιολογοῦσιν ὡς καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι αἱ ἐκεῖ πλησιόχωροι τὸ εἰκονικὸν ὄνομα, δι' οὗ οἱ Ὀλλανδοὶ ὀνόμασαν τὴν χώραν, καλέσαντες αὐτὴν Σπιτζεβέργην (μυτηρὰ βουνά).

Ὁ ἄνεμος ἐναντίος ἠνάγκαζε πάλιν τὸ πλοῖον νὰ λοξοδρομῇ, ἐπιπονώτατον δ' ἔργον ἦτο διὰ τὸ πλήρωμα νὰ χειρίζεται τὰ ὑπὸ τῆς χιόνος ἀπεσκληρυμένα σχοινία καὶ ν' ἀναβαίνει εἰς τοὺς ὀλισθηροὺς ἱστούς.

Ἄν καὶ ἦτο διαπεραστικὸν τὸ ψῦχος, ἡ Καρίνα ἐπέμενε νὰ μένῃ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ πολὺ εὐχαριστεῖτο ὅτε ἀκτὴς ἡλίου διήνοιγε τοὺς πυκνοὺς ὄγκους τῆς ὀμίχλης. Ἀλλ' ὁ ὠχρὸς ἐκεῖνος ἥλιος τῶν πόλων, ὁ ἐπὶ τέσσαρας τοῦ ἔτους μῆνας ἐπιφαινόμενος, πόσον ὀλίγην δύναμιν ἔχει. Καθ' ἐκάστην στιγμὴν τὸν ἐπαπειλεῖ μέλας ἀτμός ὑψούμενος ἀπὸ τῶν ὑδάτων εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν ἢ αἰφνιδία τρικυμία καλύπτουσα μὲ μαῦρον σάβανον τὸ πρόσωπόν του. Καὶ ὅμως ἔχει ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ του ἐπιμονὴν ἐρωμένου. Προσπαθεῖ ν' ἀπαλλαγῇ τῶν δεσμῶν του καὶ νὰ προσηλώσῃ τὰ βλέμματά του πρὸς τὴν γῆν ἐκείνην, ἥτις περίλυπος ὑψοὶ πρὸς αὐτὸν τοὺς χιονίνους βραχιονὰς τῆς εἰς τὴν ἐρημωμένην τῆς κορυφῆν. Πότε κατορθώνει δι' ὑπερμέτρου ἐνεργείας νὰ διαχύσῃ χειμάρρους φωτὸς εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰς κοιλάδας· πότε ἀδυνατεῖ νὰ διασχίσῃ εἰς μακρὰν γραμμὴν τὴν καλύπτουσαν αὐτὸν ὀμίχλην καὶ σπινθηροβολεῖ ὡς ἔλασμα χάλυβος εἰς τεθραυσμένην θήκην. Ἐνίοτε ἐμφανίζεται ἐν τῷ μέσῳ πυκνῆς πυκνῆς καταχνιάς ὡς λύχνος κρεμάμενος ἀπὸ θόλου σκοτεινοῦ. Ἄλλοτε ἔχει τὸ ἀσπριδερόν φῶς τῶν μαγελλανικῶν νεφελῶν, τῶν περιέργων ἐκείνων νεφελῶν τοῦ νοτίου ἡμισφαίριου, αἵτινες, κατὰ τὴν γνώμην ἀστρονόμων τινῶν, εἶνε σμήνη ἀστέρων τόσον ἄφ' ἡμῶν ἀπομακρυσμένων, ὥστε φαίνονται ὡς νεφέλαι. Ἄλλοτε τέλος πάντων φαίνεται ὡς ἂν ἐξηνητλημένος καὶ ὁμοιάζῃ πρὸς ὀφθαλμὸν κουρασμένον καὶ ἄρρωστον, ἡμικεκλισμένον ἐν τῷ ἀπαισίῳ κύκλῳ, ὅστις πιέζει τὸ κοίλωμά του.

Οἱ ἀρεσκόμενοι εἰς τὸ νὰ μελετῶσι τὰς μυθολογικὰς παραδόσεις θὰ εὕρισκον ἐν τῷ θεάματι τούτῳ τῶν μεταβολῶν τοῦ πολιτικοῦ οὐρανοῦ κατάλληλον εἰκὼνα τῶν Κοσμογονικῶν ἐκείνων

ἀγώνων, οὓς περιγράφουσι τὰ πανάρχαια τῶν ἀρχαίων λαῶν χρονικά.

Ἦτο μεσονύκτιον περίπου, ὅτε ἡ *Ρόζα Μαρία* κάμφασα τὴν διπλὴν ἄκραν χειρσονήσου τινὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸν περίβολον τοῦ Μαγδαληνοῦ ὕρμου. Τὴν ἡμέραν ὅλην ἀπασχόλουσεν τὸν Μαρσέλ οἱ δυσκολώτατοι χειρισμοί. Ἡ Καρίνα, ὀλίγον ἀδιάθετος, εἶχεν ἀποσυρθῆ εἰς τὸν κοιτωνίσκον τῆς. Ὁ Μαρσέλ ἐν τῷ μέσῳ τοσούτων ἀσχολιῶν εἶχε τὸν νοῦν του εἰς τὴν νέαν κόρην καὶ ἐκείνη πάλιν, μόνη εἰς τὸν κοιτωνίσκον τῆς, ἐσυλλογίζετο τὸν Μαρσέλ. Διέκρινε τὰ θήματα τοῦ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, διέκρινε τὴν φωνὴν του, ἦτο σχεδὸν πλησίον του.

Ὅτε ἤκουσεν ἡ Καρίνα ἠχοῦσαν τὴν ἄλυσον τῆς ἀγκύρας ἀνέβη πάλιν ἐπάνω διὰ νὰ ἴδῃ τὸν τόπον, ἐνθα ἔμελλεν ἐπὶ τινὰς ἐβδομάδας νὰ διατρίψῃ.

Δὲν ἐφαίνετο πολὺ τερπνὸς ὁ ὅρμος ἐκεῖνος, ὅν μετὰ τοσούτους μύχθους εἶχον καταφθάσει! Οἱ ναῦται μελαγχολικοὶ τὸν παρετήρουν.

— Αὐτὸς λοιπὸν εἶνε; ἔλεγεν ὁ εἰς. Λαμπρὸς, μὰ τὸν Θεόν!

— Καὶ διὰ τί τὸ λέγουν Μαγδαληνόν;

— Διὰ τί; Κάποια Μαγδαληνὴ φαίνεται ἦλθε ἐδῶ νὰ κλαύσῃ ταῖς ἀμαρτίαις τῆς; καὶ ποῦ θαῦρισκε καλλίτερο μέρος. . . ἀπήντησε φιλοσκόμων τις Προδηγιανός.

— Μὰ τὸν Θεόν, ἔχει δίκιο ὁ Μόκος, λαμπρὸ μέρος διὰ τέτοια δουλειά.

Ὁ Τρομπὼν δὲν ἔλεγε τίποτε. Ἀφ' οὗτου εἶχεν ἀποτύχει μὲ τὴν φάλαγγιν ἐσκυθώπαζεν αἰωνίως. Ἐκάννιζε μόνος τὴν πίπαν του, ἐθύμωνεν, ἐψιθύριζε καὶ δὲν ὠμίλει πρὸς οὐδένα.

Ἡ Καρίνα, ἀκολουθοῦντος τοῦ Μαρσέλ, ἐπορεύθη πρὸς τὴν πρόραν διὰ νὰ ἴδῃ καλλίτερον.

Παχυτάτη ὀμίχλη κατεκάλυπτε τότε τὸν οὐρανὸν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Εἰς ἓν μόνον μέρος διέσχίζεν αὐτὴν ὁ ἥλιος καὶ ὠχρὸς καὶ κίτρινος ἐφώτιζε μὲ λάμψιν ἀπαισίαν μαῦρον ὅρος. Δὲν ἔβλεπες μακρὰν εἰμὴ χιόνα καὶ παγετῶνας.

Οὐδὲν ἔχνος φυτείας, οὐδὲν σημεῖον ζωῆς, οὐδεμία κίνησις, τίποτε. Ὁ ἀνεμος εἶχε κοπάσει, ἡ θάλασσα ἦτο ἀκίνητος. Σκηνὴ φοβερά, ἀπαισία, νεκρική, ἥτις κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ κλίνη κάτω τὴν κεφαλὴν καὶ πιέζει τὴν διάνοιαν! Σκηνὴ μεγάλη καὶ τρομερά, ἥτις δὲν ἐμφανίζεται πρὸ τῶν ἐκστατικῶν ὀφθαλμῶν εἰμὴ ἐκεῖ, εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κόσμου.

Ἄλλου, ὅταν ἡσυχάζει, ὅταν κοιμᾶται ἡ φύσις, ἀκούει τις τοῦλάχιστον νὰ βομβῇ τὸ ἔντομον, νὰ ἵπταται ἡ μύα, νὰ ψιθυρίζῃ τὸ φύλλωμα ἢ τὰ ὕδατα τοῦ ῥύακος· αἰσθάνεται τις πνοὴν, ἀνεξήγητον ἴσως, ὡς ἐκείνην, ἥτις ἐπνευσε διὰ τοῦ μετώπου τοῦ Ἰῶβ καὶ τὸν ἔκαμε νὰ φρίσῃ. Ἄλλ' ἐδῶ, οὐδεμία δόνησις, τίποτε. Σιδηροῦς οὐρανὸς καὶ μολυβδίνη θάλασσα καὶ τάφου σι-

γῇ! Καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς σιγῆς ταύτης βλέπων τοὺς ὄγκους ἐκεῖνους τῶν πάγων καὶ τῆς χιόνης θὰ ἔλεγες ὅτι ἄμορφος ἐπὶ καὶ ἀκατασκεύαστος εἶνε ἡ γῆ, ὅτι ἔχεις τὸ χάος πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου.

Ἐπίσης συγκινημένοι ἐθεῶντο ταῦτα ὁ Μαρσέλ καὶ ἡ Καρίνα, χωρὶς οὐδὲ λέξιν νὰ προφέρωσιν, ὡς ἂν ἡ σιγὴ τοῦ θανάτου ἢ πιέζουσα ἐκεῖ τὸ σύμπαν νὰ ἐπίεζε καὶ αὐτοὺς, ὡς ἂν ἐφοβοῦντο ν' ἀκούσωσιν ἠχοῦσαν τὴν φωνὴν τῶν.

Πρῶτος ὁ Μαρσέλ ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ—Σεῖς, ἥτις χωρὶς ἄλλο γνωρίζετε τὴν ἀρχαίαν σκανδιναυικὴν μυθολογίαν, εἰπέτε μου τὸ θέαμα τοῦτο δὲν σᾶς ὑπενθυμίζει τὸ σκοτεινὸν Νίφτ-χαίμ; τὸν ἄδην ἐκεῖνον μὲ τὰ μαῦρα σύννεφα, μὲ τὰς χαλάζας, μὲ τοὺς πάγους, ὃν δι' ὀλίγων χονδρῶν γραμμῶν εἰκονίζουσιν αἱ παλαιαὶ ἰσλανδικαὶ παραδόσεις; ἢ, ἂν θέλετε, δὲν σᾶς ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην τοὺς πρῶτους τῆς Γενέσεως στίχους· «ἡ γῆ ἦν ἄορατος καὶ ἀκατασκεύαστος καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου.»

— Ναί, ἀπήντησεν ἡ κόρη, ἐμαντεύσατε τὴν ἰδέαν μου. . . «καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γεννηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς.»

Τὸ θεῖον ἐκεῖνο φῶς, ἰδοὺ το, ἐνώπιόν μας, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, καὶ ἰδὲ, ἀνάπτει ὡς φάρος, ἀπαλλάσσεται τῶν νεφελῶν καὶ τοῦ σκότους, λάμπει. ὦ! τί ἀκτινοβολήσεις! τί οὐρανία μαγεία!

Καὶ ἀληθῶς κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνην στιγμὴν ὡς διὰ μαγείας, συνήθους ἄλλως τε εἰς τὰς πολικὰς χώρας, ὁ ἥλιος, ὅστις τέως ὁμοίαζε πρὸς ἡμίσεστον λαμπάδα ὑπὸ πένθιμον πέπλον, ἐνεφανίζετο μετὰ λαμπρότητος νέας, ἦναπτεν ὡς ἀνθρακιά καὶ διέχυνε μακρὰν ρεύματα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, χειμάρρους φωτός. Ἐνεκα τοῦ αἰφνιδίου τούτου φωτός τὰ πτηνὰ τὰ ὑπνώττοντα ἐξύπνησαν κτυπῶντα τὰ πτερά των, ἡ κοιμωμένη αὔρα ἠγέρθη ὡς διὰ νὰ εἴπῃ τὸ χαῖρε πρὸς τὸν Δημιουργόν, ἐρρυτιδῶθη ἡ τῶν ὑδάτων ἐπιφάνεια, ἐφάνησαν κύματα πορφύρα τὸ χρῶμα, ὁ μαῦρος πέπλος ἐσχίσθη πανταχόθεν καὶ δὲν ἐφαίνοντο εἰμὴ κομμάτια μόνον αὐτοῦ εἰς τῶν ὀρέων τὰς κλιτύας καὶ ἔλαμψαν ὡς κρύσταλλοι καὶ ὡς σμάραγδοι οἱ πάγοι.

Ἦτο ὡς ἡὼς νέας ἡμέρας μετὰ τὸ σκότος, ἦτο κόσμος μετὰ τὸ χάος.

Ὁ Μαρσέλ ἐνθουσιῶν ἐπὶ τούτοις ἔλαβε τὴν χεῖρα τῆς νέας κόρης καὶ τὴν ἔθλιψε περιπαθῶς. Ἐκεῖνης εἰς τὸ πρόσωπον ἐπεχύθη ἐν τῷ ἅμα ἡ πορφύρα τῆς αἰδοῦς, εἶτα τὸν ἠτένισεν ὡς ἀτενίζουσι τὰ πτηνὰ ὅταν δὲν φοβῶνται. Ἡ θλίψις τῆς χειρὸς καὶ τὸ βλέμμα ἐκεῖνο ἦτο μία ἐξομολόγησις, πρὸς ἣν ἐμειδίασε διὰ τῆς αἰφνιδίας λαμπρότητος, ἣν περιεβλήθη, ἡ φύσις τῆς Ἀρκτου.

II'

Ἐπ' ἀρχοῦσιν ἡμέραι, καθ' ἃς πάντα τὰ ἐν ἡμῖν σπέρματα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἐλπίδος διανοίγονται ταυτοχρόνως διὰ μυστηριώδους τινος δυνάμεως ὡς τὰ φυτὰ δροσερᾶς κοιλάδος ἐν ἐαρινῇ πρώτῃ ἡμέρῃ, καθ' ἃς ἡθελεῖ τις εἶπει ὅτι ἐπνίξεν ἡ ψυχὴ εἰς τὰ ὕδατα τῆς λήθης τὰ βάσανα καὶ τοὺς πόνους τοῦ βίου, ὅτι ἔκλεισε τὰς πύλας τῶν κακῶν ὁνείρων διὰ τὴν χαρὴν ἡσυχος καὶ ἀτάραχος εἰς τὸ πέτασμα τῶν χρυσῶν τῆς ὁνείρων, διὰ τὴν ἀκτινοβολήσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν λαμπροτήτων ἀνεφέλου ὀρίζοντος. Τότε φαίνεται ὡς ἂν, χάρις εἰς τὴν θείαν εὐσπλαγχνίαν, νὰ ἔβλεπεν ὁ δυστυχὴς θνητὸς καταπίπτουσιν τὴν πυρίνην ῥομφαίαν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ἀρχαγγέλου καὶ διανοιγομένην πάλιν τὴν Ἐδέμ ἵνα τὸν ὑποδεχθῇ. Ὑποῖ μετὰ πίστεως τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν, περιφέρει κύκλῳ τὰ βλέμματα καὶ βλέπει εὐφρόσυνα τὰ πάντα· ἡ γῆ τῷ φαίνεται ὡς εὐρεῖα κοιλὰς ὑπὸ τὸν κυανοῦν θόλον, τὸ κύμα ὡς κρυστάλλινος καθρέπτης. Νομίζει ὅτι ἄγνωστοι τέως ἀρμονίαι δονοῦσι τὸν ἀέρα καὶ αἰσθάνεται τὴν ζωὴν ὑπερεκχειλίζουσιν ἐν ἑαυτῷ.

Τοιαύτη τις ἡμέρα ἦτο διὰ τὸν Μαρσέλ καὶ τὴν Καρίναν ἐκείνη, καθ' ἣν ἠσθάνθησαν ἑαυτοὺς συνδεδεμένους δι' ἀμοιβαίου αἰσθηματός. Τὸ μεσονύκτιον εἶχον ἀποχωρισθῇ, τὴν ἐπαύριον ἐπανείδον ἀλλήλους μετ' ἐμπιστοσύνης. Ἐστεινον καὶ οἱ δύο τὴν χεῖρα ἐν σιγῇ· καὶ τί ἠδύναντο νὰ εἰπωσιν; Ἦσαν νέοι καὶ οἱ δύο καὶ ἡγαπῶντο· αἱ ψυχαὶ τῶν ἐπέτων ὁμοῦ εἰς τὸ διάστημα ὡς αἱ λευκαὶ περιστέραί, περὶ ὧν λέγει ὁ δαίμωνιος Ἀλκιγέρης·

Quali colombe dal desio chiamate
Con l' ali aperte e ferme al dolce nido,
Volan per l' aer dal voler portate.

ἤγουν·

Ἐάν περιστέρια, ποῦ γοργὰ
πόθος γλυκὺς τὰ κράζει,
καὶ μ' ἀπλωμέν' ἀκίνητα
πτερὰ πετοῦν καὶ πάντες
εἰς τὴν φωλὴν, ἀπὸ μοναχῇ
τῇ θέλῃσι φερμένα.¹

Ἦτο δὲ καὶ ἐλεύθερος τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ Μαρσέλ. Τὸ πλοῖον ἦτο ἡγυροβόλημένον ἐν τῷ ὕμῳ, οἱ ναῦται ἠτοίμαζον τὰ διὰ τὴν ἀλυσίαν πλοιάρια, τὴν δ' ἐπιστάσαν αὐτῶν εἶχεν ἀνελάβει ὁ Βλονδῶ.

—Θέλετε, εἶπε πρὸς τὴν Καρίναν, νὰ σὰς ὀδηγήσω εἰς τὴν ξηράν; μετὰ τόσων ἐβδομάδων πλοῦν, πιστεύω ὅτι θὰ ἐπιθυμεῖτε νὰ ἐξέλθῃτε τῆς στενῆς ταύτης φυλακῆς.

—Ναί, ἀληθῶς τὸ ἐπιθυμῶ, ἀλλ' ἄφετέ με πρότερον μετὰ προσοχῆς νὰ παρατηρήσω τὸ λαμπρὸν τοῦτο πανόραμα, ὕπερ ἐνώπιόν μας ἐκτυλίσσεται.

1. Κόλασι τοῦ Ντάντε, μετάφρασι Βεργώτῃ. Σ. Μ.

Καὶ ἀληθῶς τὸ θέαμα ἦτο λαμπρὸν. Πανταχοῦ ἐφαίνετο σειρὰ ὄρεων μὲ ὀξείας κορυφὰς καὶ μὲ χιονοσκεπεῖς κλιτύας. Χιὼν πανταχοῦ· ὁ ὕμνος ὁμοίος πρὸς ἀκίνητον λίμνην. Ὁ ἥλιος ἔλαμπε κατ' ἐξαίρεσιν τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ διέχευε χρυσὸν καὶ πορφύραν. Ἄν παντελῶς σχεδὸν ἐκλείπει εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἡ φυτικὴ ζωὴ ἢ τοῦλάχιστον δὲν ἐκπροσωπεῖται εἰμὴ ὑπὸ ἀσημάντων τινῶν καὶ ταπεινῶν φυταρίων, ζῶα ἀπ' ἐναντίας εὐρίσκει τις ἰσχυρότατα, ἀναλόγως μάλιστα πρὸς τὴν γυμνότητα τοῦ ἐδάφους.

Ἐκεῖ, εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐγένοντο αἱ πρώται μεγάλαι ἀλιεῖαι τῆς φαλαίνης. Κατὰ τὸν 12' αἰῶνα εἰς διάστημα ἐνὸς θέρους διακόσια πλοῖα καὶ πλέον τῶν δέκα χιλιάδων ἀνδρῶν κατεγίνοντο εἰς τὴν θήραν τοῦ γίγαντος τούτου τῶν θαλασσῶν. Παρὰ τὸν Μαγδαληνὸν ὕμνον, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Σμερρεμβέργης οἱ Ὀλλανδοὶ ἐπήγνυσον σκηνάς, κατεσκευάζον καλύβας, ἐκεῖ δὲ διεστάλαζον τὸ ἔλαιον τῆς φαλαίνης καὶ ἐσχημάτισαν κατ' ὀλίγον συνοικισμὸν βιομηχανικὸν τοιοῦτον, ὥστε ὠνομάσθη Οὐαταβία τῆς Ἀρκτου.

Ἡ φάλαйна ζωῆς καὶ ἀδιακόπως καταδιωκομένη ὑπὸ τῶν Βάσκων, τῶν Γάλλων, τῶν Ὀλλανδῶν, θηρευομένη ὑπὸ τῶν ἀλιευτικῶν πλοίων, φοβισμένη ὑπὸ τῶν κανονίων τῶν πλοίων τῶν πολεμικῶν, κατέλιπε τέλος τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἔνθα τὴν εἶχε μὲν τάζει ἡ φύσις, τὴν ἐπολέμησε δὲ ὁ ἀνθρώπος. Ὀλίγαι μὲν ἔμειναν εἰς τὴν φυσικὴν κοιτίδα καὶ τώρα οἱ φαλαινοθῆραι πορεύονται ἄλλοι μὲν εἰς τὴν Γροενλάνδην, ἄλλοι δὲ εἰς τὸν νότιον πόλον.

Ἐν τούτοις ἐξακολουθοῦν πάντοτε νὰ πορεύωνται πρὸς τὰς ἀρκτικές θαλάσσας ῥῶσσοι καὶ νορβηγοὶ ἀλιεῖς πρὸς ἀλιεῖν τοῦ θαλασσίου καλουμένου ἱππου, morse, ἄλλου παμμεγέθους ζώου, ἔχοντος ὑπὸ τὸ δέρμα βαθὺ στρώμα πιμελῆς, ἐξ ἧς ἐξάγεται ἔλαιον καλλίτερον τοῦ τῆς φαλαίνης, εἰς δὲ τὴν ἄνω σιαγόνα δύο χαυλιόδοντας ποδιαίους τὸ μῆκος καὶ βάρους εἴκοσι λιτρῶν. Οἱ ὀδόντες οὗτοι ἔχουσι τὴν σφελότητα καὶ τὴν λευκότητα τοῦ ἐλεφαντοσῶ. Τὰ τερατώδη ταῦτα ἀμφίβια ἐξέρχονται συχνάκις ἐκ τοῦ βάθους τῶν ὑδάτων. Τῇ βοηθείᾳ τῶν πλατέων αὐτῶν ποδῶν σύρονται εἰς τὴν ἄμμον, μεταχειρίζόμενα δὲ τοὺς μακροὺς τῶν ὀδόντων ὡς ἀρπάγας ἀναθάλνουσιν εἰς τοὺς πάγους. Ἐκεῖ, συσσωρεύονται ἀνὰ ἑκατοντάδας τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου καὶ διάγουσιν ἐπὶ ὀλοκλήρους ὥρας ἀκίνητα καὶ σιγῇ ὡς ἐν ληθάργῳ. Παρ' αὐτοῖς εἶνε ἡ φώκη, ἔχουσα ἐξωγκωμένον τὸ στῆθος ὡς περ γυνὴ καὶ ἐξυρισμένην τὴν κεφαλὴν ὡς δυτικὸς καλόγηρος· ἡ φώκη ἔχει γλυκὺ καὶ τρυφερὸν τὸ βλέμμα ὡς ἂν ἦτο κόρη, ἐδόξασαν δ' αὐτὴν τόσοι ποιηταὶ καὶ τόσαι ἀφελεῖς παραδόσεις. Οἱ μυθολόγοι τῆς ἀρχαιότητος τὴν μετέπλασαν εἰς σειρήνα, τὰ συναξάρια τοῦ μεσαιῶνος διέδωκαν ὅτι καλόγηρός τις ἔνεκα

μεγάλης ἀμαρτίας κατεδικάσθη εἰς τὴν κατὰ τὸ ἥμισυ ταύτην μεταμόρφωσιν, νὰ γείνη δῆλα δὴ φώκη, οἱ δὲ Ἰσλανδοὶ λέγουσιν ὅτι οὐδὲν ἄλλο εἶνε αἱ φῶκαι παρὰ λείψανα τῆς στρατιᾶς τοῦ Φαραώ.

Καὶ εἰς τὰ χιονισμένα πεδία τὰ περιβάλλοντα κύκλῳ τὰ ἔνυδρα ταῦτα ζῶα διακρίνει τις μακρὸν τὸν βασιλέα τῶν τετραπόδων τοῦ Βορρᾶ, τὴν λευκὴν ἀρκτον, μὲ τὸ μαῦρόν της ῥύγχος, μὲ κόκκινον τὸν ὀφθαλμόν. Ἐκεῖ αὖτις τοὺς ὀδόντας παρεμφερεῖς πρὸς τοὺς τῆς ὑαίνης καὶ τὸν πόδα ἰσχυρὸν ὡς τὸν τῆς τίγρεως. Ἐκεῖ δύνασαι νὰ ἴδῃς καὶ τὸν ἄγριον τάρανδον, τὴν λευκὴν καὶ τὴν κυανὴν ἀλώπεκα...

Μυριάδων δὲ πτηνῶν ἡ φωνὴ ἀκούεται παρὰ τὴν ἀρκτὴν καὶ ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Ἐκεῖ εἶνε ἡ γοελάνδη μὲ τὰ λευκὰ πτερά της, ἐκεῖ ἡ χελιδὼν πετωσὰ ἐπιφύκει τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ἐκεῖ ὁ θαλασσοδόχης, ὁ πρόδρομος τῆς τρικυμίας, ὁ πτερωτὸς ἐκεῖνος πειρατῆς ὃν οἱ Ὀλλανδοὶ ἀπεκάλεσαν δῆμαρχον (bourgmestre)...

— Τί πλῆθος ζῶων, ἀνέκραξεν ἡ Καρίνα βλέπουσα σμήνος φωκῶν καὶ ἵππων θαλασσίων ἐνοκλαζόντων ἐπὶ παγίων ὑψωμάτων καὶ νέφη πτηνῶν κύκλῳ περιίπταμένων. Τίς θὰ προσεδόκα ὅτι εἰς τὴν χώραν ταύτην τοῦ θανάτου θὰ εὗρισκε τόσα ὄντα ζωντανά; καὶ πῶς λοιπὸν τρέφονται;

Ὁ Μαρσέλ ἐπεθύμει μᾶλλον νὰ διηγήσῃ περὶ τῶν αἰσθημάτων, ἅτινα τὸν κατεῖχον, παρὰ νὰ ἀρχίσῃ ν' ἀναπτύσῃ ἐν ζήτημα τῆς φυσικῆς ἱστορίας, ἀλλ' οὐδαμῶς ἤθελε νὰ δυσχερестήσῃ τὴν κόρην καὶ τῇ ἐξήγησεν ἐκεῖνο, ὅπερ ἐπεθύμει νὰ μάθῃ, ὅτι δηλαδὴ τὰ μεγάλα ζῶα, ὡς αἱ φῶκαι κλ., τρέφονται ἐκ διαφόρων ἰχθύων καὶ οὐ τοιπάλιν ἐκ μικροτέρων ζωαρίων, οἷα εἶνε αἱ μέδουσαι πρὸ πάντων. Τοσαύτη δὲ ζωὴ εἶνε διεσπαρμένη εἰς τὰ ἄγωνα ἐκεῖνα μέρη, ὥστε, ὡς βεβαιοῦται, αἱ ῥέγγαι, αἵτινες τρέφουσι τοσούτους ἀνθρώπους εἰς τόσας διαφόρους χώρας, προσέρχονται πᾶσαι σχεδὸν ἐκ τῶν θαλασσῶν τῆς Γροενλάνδης. Οἱ ἰχθύες διευθύνονται πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰσλανδίας καὶ φθάνουσιν ἐκεῖ περὶ τὸν μῆνα μάρτιον, ἐκεῖθεν δὲ διαιροῦνται εἰς δύο ομάδας, ὧν ἡ μὲν μία πορεύεται πρὸς τὰ ἀρκτικά μέρη τῆς Σκωτίας, διέρχεται διὰ τῆς Ἰρλανδίας καὶ φθάνει εἰς τὰς γαλλικὰς ἀκτὰς, ἡ δὲ ἄλλη περιτρέχει τὴν Νορβηγίαν καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν.

Τὰ ἀπομεινάρια τῶν δύο τούτων μεγάλων στρατιῶν ἐπανέρχονται μὴν ἰουλίῳ εἰς τὴν Γροενλάνδην. Φυσιοδίφαι τινὲς ὑπέθεσαν ὅτι αἱ ῥέγγαι κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τοῦ ἔτους συνέρχονται ὡς ἐκ συνεννόησεως εἰς ὠρισμένον μέρος ὡς καὶ τὰ ἀποδημητικὰ πτηνά. Οἱ Ὀλλανδοὶ ἐδόξασαν τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου ἐπινοήσαντος τὸ ἀλάτισμα τῶν ἰχθύων ἐκείνων ὠνομάζετο Γουλιέλμος

Βέουκλετ, ἀπέθανε δὲ τῷ 1447 ἐν Οὐτέρεβλεϊτ, ἔνθα τῷ ἐστήθη καὶ μνημεῖον, ὅπερ, διελθὼν ἐκεῖθεν Κάρολος ὁ Ε', ἠθέλησε νὰ ἴδῃ. Διηγοῦνται πρὸς τοῦτοις ὅτι αἱ ῥέγγαι ἀκολοθοῦσιν εἰς τὰς ἀποδημίας μίαν βασίλισσαν (ὅπως ἔχουσι καὶ αἱ μέλισσαι) οἱ Ὀλλανδοὶ μάλιστα ἀναγνωρίζουσι τὴν βασίλισσαν ταύτην εὐκόλως καὶ τὴν ἀπολύουσιν ἵνα μὴ πάθῃ τι ἡ στρατιά. Ὅπως δὲ ποτε οἱ Ὀλλανδοὶ, οἱ Σχετλανδοὶ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἄλιεῖς χρεωστοῦσι τὰς σημαντικωτάτας προσόδους τῶν εἰς τὰ ψυχρὰ πελάγη τῆς Γροενλάνδης.

Ὅχι δὲ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ αἱ περιφημοὶ ἐκεῖναι χῆνες αἱ ἔχουσι στακτόχροα τὰ νῶτα, μαῦρον τὸν λαιμόν καὶ λευκὸν τὸν αὐχένα, καὶ τῶν ὁποίων τὸ κρέας καθιδύνει τοὺς γαστριμαργούς τῆς Γερμανίας, ἐκεῖθεν προσέρχονται. Ἐπὶ πολὺ μάλιστα ἠγνοεῖτο ποῦ τὰ πτηνὰ ταῦτα ἐπαύξουσιν καὶ κατὰ παράδοσιν τινὰ τοῦ λαοῦ αἱ χῆνες αὗται ἐγένονον δῆθεν τὰ ὡά των ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν δένδρων καὶ ἐκρέμαντο ἐκεῖ ταῦτα ὡς ὀπωρικά, ἔπειτα δὲ ἔπιπτον εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ἐξωογονοῦντο. Σύμφωνα δὲ πρὸς τὴν παράδοξον ταύτην πίστιν τοῦ λαοῦ, τὸ κρέας τῶν χηνῶν τούτων, αἵτινες καλοῦνται καὶ χῆνες βαρνάσσαι (barnaches), ἐθεωρεῖτο νησιείμιον φαγητόν.

Πανταχοῦ λοιπὸν ζωὴ, πανταχοῦ κίνησις καὶ εἰς αὐτὰ ἔτι τὰ ἄψυχα, τοὺς πάγους καὶ τὰς χιόνιας. . . .

— Τώρα, ἂν θέλετε, εἶπεν ἡ Καρίνα δυνάμεθα νὰ ἐξέλθωμεν εἰς τὴν ξηράν.

— Εὐχαρίστως, ἀπήντησεν ὁ ὑποπλοίαρχος, θὰ ἤμαι καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὰς διαταγὰς σας, διότι εὐτυχῶς εἶμαι εὐκαιρος. Ὅποια δὲ εὐτυχία, φιλότατη Καρίνα, νὰ διέλθω εἰς τὴν ἔρημον ταύτην γῆν τὴν ἡμέραν ὅλην μεθ' ὑμῶν, εἰς μέρος, ὅπου οὐδεμίαν ἄλλην ἴσως γυνὴ ἐπάτησε πρὸ ὑμῶν!

Οἱ λόγοι οὗτοι βαθεῖαν καὶ γλυκυτάτην ἐνεποίησαν αἴσθησιν εἰς τὴν Καρίναν, καὶ ἐφάνιντο εἰς αὐτὴν ὡς ἂν νὰ ἐβόμβουν εἰς τὰ ὦτά της ὡς μουσικὴ ἁρμονία.

Ἐξῆλθον.

— Αὐτὸς λοιπὸν, λέγει ἡ Καρίνα, εἶνε ὁ θερινός μας κῆπος· χιόνινος τάπης, καθίσματα ἐκ πάγου, κίσκεια ἐκ πάγου!

— Τίς οἶδε, φιλότατη Καρίνα, ἴσως ἡ γῆ αὕτη μᾶς ἐπιφυλάττει τι ἐκπληκτικόν. Ἀνέγνωσα εἰς τὸν Μαρτὲν καὶ εἰς τὸν Φίψ περιγραφὴν διαφόρων φυτῶν τῆς Σπιτζβέργης, ὁ συμπολίτης σας δὲ ὁ Κεῖλχασ εἰσημείωσεν εἰκοσιεξ γέννη φαυερογάμων καὶ τρία γέννη φυκῶν. Τίς οἶδε, λέγω, μήπως εὗρομέν τινα ἐξ αὐτῶν;

— Θὰ ἦτο λαμπρὸν τοῦτο· καὶ ἐὰν μάλιστα ἀνεκαλύπτομεν τυχὸν καὶ τέταρτόν τι γένος φύκους, ὁποία τιμὴ! ἔ;

— Βέβαια θὰ ἀπευθύνωμεν περὶ τούτου λαμ-

πρὸν ἔκθεσιν πρὸς τὴν ἐν Στοκχόλμῃ Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν καὶ θὰ ἔμενε τὸ ὄνομά σου ἀναγεγραμμένον εἰς τὰ χρονικά της.

— Ὅχι τὸ ἰδικόν μου, τὸ ἰδικόν σου.

— Καθόλου, τὸ ἰδικόν σου· θὰ σοῦ ἔπεμπον δὲ ἴσως καὶ χρυσὸν μετὰλλιον μὲ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν λατινιστί· «Πρὸς τὴν σοφὴν, πρὸς τὴν γενναίαν Καρίναν Λάξ, ἥτις μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς της...»

— Μὲ περιπαίζεις, ἀλλὰ θὰ ἐκδικηθῶ.— Οὕτω πως δ' ἀστείζομενοι ἤρχισαν νὰ περιδιαβάζωσιν, ἂν καὶ πολὺ δύσκολος ἦτο ἡ πορεία. Ἡ Καρίνα ἐβάδιζεν ἐρειδομένη ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ Μαρσέλ.

— Πᾶνε, λέγει αἴφνης, τὰ ὄνειρά μας καὶ τὰ χρυσὰ μετὰλλια, δὲν θὰ εὐρωμεν πιστεύω οὕτε... πῶς λέγουν ἐκεῖνα τὰ φυτὰ, περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ ὁ συμπολίτης μου ὁ Κεῖλχαου;

— Φανερόγαμα.

— Οὐτε φανερόγαμα! Ὁμοιάζομεν πρὸς τὸ παιδίον ἐκεῖνο (τὸ ἀνέγνωσα εἰς ἓν παραμύθιον, ὅταν ἤμην μικρὰ), τὸ ὁποῖον ἀνεζήτησε τὸ ἄνθος τὸ ὁποῖον τραγωδεῖ. Μήπως ἡ δῆθεν φυτεία τῆς Σπιτζεβέργης εἶνε τὸ ἄνθος, τὸ ὁποῖον τραγωδεῖ;

— Τὸ ἄνθος τὸ ὁποῖον τραγωδεῖ, ὑπέλαβε ζωηρῶς ὁ Μαρσέλ, δὲν εἶνε μῦθος. Τὸ ἄνθος αὐτὸ εἶνε ἡ ἀγαπωμένη γυνή, τῆς ὁποίας ἀκούει τις τὴν μελωδικὴν φωνήν.

— Καὶ ὅμως δὲν ἀπαντᾷτε εἰς τὴν ἐρώτησίν μου, ἀπήντησεν ἡ κόρη, γελῶσα ὡς παιδίον.

Αἴφνης ἐστάθη καὶ ἀφῆκε φωνὴν θαυμασμῶ. Παρὰ τὰς ὄχθας ῥυακίον διέκρινε πράσινα φυτὰ. Ἐτάχυνε τὸ βῆμα ἵνα καταφθάσῃ τὴν μικρὰν ἐκείνην ὅασιν καὶ ἐπέισθη πλέον ὅτι ὑπάρχει καὶ εἰς τὴν Σπιτζεβέργην φυτεία....

XAVIER MARMIER

Μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας.

"Ἐπὶ συνέλξει.

ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ ΦΙΡΜΙΝΟΣ ΔΙΔΟΤΟΣ

Ὀλίγων φιλελλήνων ὅλος ὁ βίος συνδέεται πρὸς τὴν Ἑλλάδα ὅσον ὁ τοῦ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ἀποθανόντος ἐν Παρισίαις Ἀμβροσίου Φ. Διδότου. Διὰ τὸν βίον τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ἐνὸς τῶν εἰλικρινεστέρων φίλων τῆς Ἑλλάδος, συνοψίσαντες ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ De Saint Hilaire γραφείσης βιογραφίας αὐτοῦ, δημοσιεύομεν ὡς πρὸς τὸ μέρος μόνον, καθ' ὃ σχετίζεται πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἀνάγνωσμα ἄξιον μνήμης τοῖς ἀναγνώσταις τῆς Ἑστίης παρατιθέμενοι.

Ὁ Ἀμβρόσιος Φ. Διδότος, ἀπόγονος τῆς περιφανοῦς οἰκογενείας τῶν Διδότων, ἐγεννήθη ἐν Παρισίαις τῇ 7 Δεκεμβρίου 1790 ἐκ πατρὸς μὲν τοῦ Φιρμίνου Διδότου, τοῦ φερετοῦ τῆς στερεοτυπίας καὶ ἀνδρὸς διακριθέντος ἐπὶ φιλομαθείᾳ καὶ ἀόκνῳ προσπαθείᾳ διὰ τὴν πρόδον

τῆς τυπογραφικῆς τέχνης, ἐκ μητρὸς δὲ τῆς Διονυσίας Μαζιμέλ, ἀνεψιάς τοῦ Μαζιμέλ, δημάρχου τῆς πόλεως τῶν Παρισίων.

Ἐπὶ τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ὁ Ἀμβρόσιος Διδότος περὶ τὰ γράμματα καὶ τὴν τυπογραφικὴν τέχνην καθωδήγετο ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς καὶ διετέλεσεν ἐκ παιδῶν ἔτι εἰς σχέσεις πρὸς τοὺς ἐξοχωτέρους ἄνδρας, ἰδίως πρὸς τὸν Βοασσονάδον, τὸν Τυρῶ (Thurot) καὶ ἄλλους σοφοὺς. Ὁ πατήρ του, μὴ ἀρκούμενος εἰς τὴν διδασκαλίαν ταύτην καὶ ἐπιθυμῶν ὁ υἱὸς τοῦ νὰ διδαχθῇ ὅσον οἷόν τε τελειότερον τὴν Ἑλληνικὴν, ἔθετο τελευταῖον αὐτὸν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ σοφοῦ Κοραῆ.

Ὁ Κοραῆς, ὁ τοσοῦτον κοπιῶνς ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον ἀξιοπρεπῶς διελθὼν τοὺς ἐπαναστατικούς χρόνους ἐν Γαλλίᾳ, καθ' ὃ θέλουσι μαρτυρήσῃ αἱ δημοσιευθησόμεναι ὁσονοῦπα ἀνέκδοτοι αὐτοῦ ἐπιστολαί, ἦτο πενέστατος καὶ ὅμως τὴν ἐντολὴν τοῦ πατρὸς τοῦ Διδότου ἐδέχθη ἄνευ ἀμοιβῆς, ῥητὸν ὅρον τὸ τοιοῦτον προτείνας· διότι ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ μετριότης τοῦ μεγάλου τούτου τῆς Ἑλλάδος ἀνδρὸς ἦσαν ὑπεράνω τῆς ἐπιστήμης. Σώζεται δ' ἐν τοῖς ἀρχαίοις τοῦ Διδότου ἔτι ἀνέκδοτος ἡ ἐπιστολή, ἣν ὁ Κοραῆς ἐπεμψε τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ τῆς ὁποίας παραθέτομεν ὧδε τὴν μετάφρασιν·

«Κύριε,

Σὰς παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσητε ἂν βραδέως ἀπαντῶ εἰς τὴν αἰτησίην σας· εἶχον ἀνάγκην μικρὸν ἐπὶ ταύτης νὰ σκεφθῶ· ὑποβάλλω δὲ ἤδη εἰς ὑμᾶς τὸ ἀποτέλεσμα τῶν σκέψεών μου.

Μετὰ μεγάλης χαρᾶς συναινῶ ὅπως οὗτός σας ἔρχεται παρ' ἐμοῦ καθ' ἑκάστην πλὴν τῆς Παρασκευῆς καὶ Κυριακῆς, τὸν μὲν χειμῶνα ἀπὸ τῆς 8ης ὥρας μέχρι μεσημβρίας, τὸ δὲ θέρος ἀπὸ τῆς 7 μέχρι τῆς 11ης ἢ καὶ μέχρι τῆς μεσημβρίας, ἐὰν συμβῇ νὰ ἔχω ἀνάγκην τινα αὐτοῦ καὶ ἐὰν αὐτὸς οὗτος θέλῃ.

Ἐπιβεβαρυμένος ὢν ὑπὸ ἐργασιῶν, ἐπαρκῶ εἰς αὐτὰς διὰ μεγάλης οἰκονομίας τοῦ ὀλίγου χρόνου, ὃν ἐπισφαλῆς ὑγεία συγχωρεῖ νὰ μεταχειρίζομαι. Ἀπὸ τινων ἐτῶν ἠσθάνθην τὴν ἀνάγκην βοηθοῦ καὶ θὰ ἐνθυμείσθε ἀναμφιβόλως τὸν νέον, ὃν ἤγαγον παρ' ὑμῖν ἅπαξ ἢ δις πρὸς τριῶν ἐτῶν περίπου, καὶ ὃν ἐξεπαίδευσα ἰδίαις δαπάναις ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ παρασκευάσω καλὸν ἑλληνιστὴν, ἱκανὸν νὰ μὲ βοηθῇ. Δυστυχῶς ἀπώλεσα πᾶν ὅ,τι ἐδαπάνησα ὑπὲρ αὐτοῦ οὐδεμίαν ἐκ τούτου ὠφέλειαν πορισθεῖς. Ἀπὸ τίνος χρόνου ζητῶ ἕτερον, ἀλλ' οὐπω ἐπέτυχον, ἴσως ἔνεκεν τῶν προφυλάξεων, ἃς λαμβάνω περὶ τὴν ἀναζήτησιν, φοβούμενος μὴ ἐκτεθῶ καὶ δεύτερον εἰς δαπάνας ἀνωφελεῖς.

Θὰ ἐθεώρουν εὐτύχημα μέγα καὶ ἀπροσδόκη-

τον, ἐν χρόνῳ, καθ' ὃν δὲν ὀκνῶ νὰ δαπανήσω ὑπὲρ νέου θέλοντος ν' ἀσχοληθῇ πλησίον μου περὶ τὴν ἑλληνικὴν, τὴν προσφορὰν οὐ μόνον τοῦ υἱοῦ σας, ἀλλὰ περιπλέον καὶ χρηματικῆς ἀμοιβῆς διὰ τὴν διδασκαλίαν.

Ἐὰν ἐπιθυμῆτε, κύριε, ἵνα ἡ ὑμετέρα προσφορὰ ἀποβῇ ἀληθῶς ἀγαθὴ ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ σας καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, πρέπει ν' ἀπογυμνώσῃτε αὐτὴν παντὸς συμφέροντος. Ἐγὼ οὔτε δίδω, οὔτε δέχομαι χρήματα. Ὅα πληρώσω τὸν νέον Διδότον μεταδίδων αὐτῷ ὅ,τι γνωρίζω μετὰ τῆς αὐτῆς στοργῆς, ἥς τυγχάνει παρὰ τῶν ἀξίων αὐτοῦ γονέων· ὁ δὲ νέος Διδότος τὸ καθ' ἑαυτὸν ὅα πληρώσῃ ἀρκούντως τὸν Κοραῆν, ἐὰν πρὸς αὐτὸν φέρεται εὐπειθῶς ὅπως καὶ πρὸς τὸν ἴδιον πατέρα. Ὅα μοι χρησιμεύσῃ (πάντοτε δὲ ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα) ὡς γραμματεὺς, ἔργον ἀρόχον μεγάλῃς εἰς αὐτὸν ὠφελείας, διότι συνίσταται δόλοκληρον εἰς τὸ νὰ ἀσκῇται γράφων τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νέαν ἑλληνικὴν.

Ἰδού, κύριε, ὁ πρῶτος τῶν ὄρων, ὃν ἐνόμισα ἀρμόδιον νὰ ὑποβάλλω πρὸς ἀποδοχὴν τῆς προσφορᾶς σας· ἐλπίζω ὅτι δὲν θ' ἀπαρέσῃ εἰς ὑμᾶς, οὐδὲ εἰς τὸν υἱόν σας. Ὁ δεῦτερος καὶ τελευταῖος εἶναι συνέπεια φυσικὴ τοῦ πρώτου· ἀλλὰ περὶ τούτου ἐγγυᾶται ἐμοὶ ἡ ἀνατροφή, ἣν ἔλαβετε παρ' ὑμῶν ὁ υἱὸς σας. Πάσας τὰς ἐργασίας μου, δηλαδὴ πᾶν ὅ,τι ἀδοκίμως χαράσσω ἐπὶ τοῦ χάρτου εἴτε ἑλληνιστὶ, εἴτε εἰς ἄλλας γλώσσας, πρέπει ὁ υἱὸς σας νὰ θεωρῇ ἱερὸν· διότι ὅπως δὲν ἀναμειγνύομαι εἰς τὰ ἔργα τῶν ἄλλων, οὕτως ἐπιθυμῶ καὶ οὐδεὶς νὰ γινώσκῃ περὶ τὴν ἀσχολοῦμαι. Ὁ νέος λοιπὸν Διδότος θὰ εἶναι ὁ φύλαξ παντὸς ὅ,τι πράττω, καθὼς καὶ παντὸς, ὅπερ προτίθεμαι νὰ πράξω.

Παρακαλῶ ὑμᾶς, κύριε, νὰ δεχθῆτε τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ ἄκρου πρὸς ὑμᾶς σεβασμοῦ.

Τῇ 24 Μαρτίου 1808.

ΚΟΡΑΗΣ.»

Εὐνόητον ἄρα ὅτι ὁ Ἀμβρόσιος Διδότος ἐν τοιαύταις περιστάσεσι παιδευθεὶς, καὶ ἐν μέσῳ τοιούτων ἐξόχων ἑλληνιστῶν καὶ δὴ τοῦ Κοραῆ τὰς διατριβὰς ποιησάμενος, ἐνωρὶς κατενόησε τὸ κάλλος τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ ἀπέκτησεν ἀκριβῆ αὐτῆς γνῶσιν· διὸ καὶ ὁ νέος Ἀμβρόσιος συγκρατελέχθη καὶ δικαίως ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ἐξόχων ἑλληνιστῶν καὶ φιλελλήνων.

Τὸ 1814 μετὰ τὴν εἰρήνην ὁ Διδότος ἐπισκέφθη τὴν Ἀγγλίαν, ἵνα αὐτόθι ἐξ αὐτοπτείας ἴδῃ τὰς προόδους τῆς χαρτοποιίας καὶ τυπογραφικῆς. Πρῶτος δὲ εἰσῆγαγεν εἰς Γαλλίαν τὸ χυτὸν πιεστήριον, ὅπερ ἐφεῦρεν ὁ λόρδος Στανῶπ, οὗτινος φέρει καὶ τὸ ὄνομα, εἴτα δ' ἔσπευσε πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ πόθου νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ἑλλάδα, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ὁ Κοραῆς ἐνεφύσησεν αὐτῷ τὸν ἴδιον αὐτοῦ ἐνθουσιασμόν.

Φλεγόμενος, λέγει ὁ Διδότος, ὑπὸ τῆς ἐπι-

θυμίας νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν χώραν, τὴν οἰκουμένην ὑπὸ τῶν ἀπογόνων λαοῦ, οὗτινος τὰ συγγράμματα καὶ ἡ τέχνη ἐγένοντό μοι παιδιόθεν ἐτι οἰκεία, τῇ φροντίδι πατρὸς, ὃν παιδεία καὶ σπένει ἀρεταὶ περικοσμοῦσιν, ἐγκατέλιπον τοὺς Παρισίους τῇ 26 Μαρτίου 1816, ἀφοῦ πρῶτον περιπαθῶς ἀπεχαιρέτισα τὸν Σχοαστὴλ Γκουφιέρον, ὃς, καίπερ τὴν ἡλικίαν προέβηκώς, ἐπιφθόνως ὤμίλει περὶ τῆς ἐμῆς εὐτυχίας πορευομένου πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ δούξ Ῥισελιὲς μοι ἀπένευμε τὴν τιμὴν τοῦ ν' ἀποτελέσω μέρος τῆς πρεσβείας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἡ δὲ θέσις αὕτη διευκόλυνέ με, εἰς τὸ νὰ λάβω εὐκόλως φερμένα καὶ ἄλλα ἀναγκαῖα ἔγγραφα πρὸς ἐλευθέραν πορείαν, καὶ χρήσιμα εἰς τοὺς περιηγουμένους χώρας διουκουμένας ὑπὸ βαρβάρων· διότι οὕτω πρέπει νὰ ὀνομάσῃ τις ἔθνος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου αἰῶνες διελθόντες οὐδεμίαν ἐπήνεγκον μεταβολὴν, οὐδεμίαν μετέδωκαν διδασκαλίαν, καὶ κατ' ἀκολουθίαν οὐδεμίαν βελτίωσιν.

Ὁ νέος Διδότος τὰ κατὰ τὴν περιήγησιν αὐτοῦ ἐδημοσίευσεν ἐν ἰδίᾳ βίβλῳ, περιέγραψε δὲ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας καὶ προσοχῆς. Πλήρης ἐνθουσιασμοῦ διηγεῖται τὰς συγκινήσεις αὐτοῦ τε καὶ τῶν συνοδοιπόρων ὅτε τὸ πρῶτον εἶδον ἐκ τοῦ πλοίου τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος. Εἶχε καταλάβει αὐτοὺς, λέγει, μεγάλη σπουδὴ καὶ εὐγενὴς ἄμιλλα τοῦ τίς πρῶτος ν' ἀποβῇ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἑλλάδος ἐδάφους· διὸ καὶ ὅταν ἀπεβιβάσθησαν εἰς Τένεδον οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ὑπέλαβον αὐτοὺς διασωθέντας ἀπὸ μεγάλου κινδύνου· τοιαύτη ἦτο ἡ παραφορὰ τῆς χαρᾶς ἐκ τῆς ὁποίας κατελήφθησαν.

Ἐπισκεφθεὶς ὁ Ἀμβρόσιος Διδότος ἐπανειλημμένως τὰ κλασσικὰς χώρας τῆς Ἀνατολῆς, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Τουρκίαν, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν Συρίαν, τὴν Παλαιστίνην καὶ τὴν Αἴγυπτον, ἐπορεύθη εἰς Κυδωνίας (Ἀϊδαλί) περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1817 καὶ κατετάχθη μαθητῆς εἰς τὸ σχολεῖον τῆς πόλεως ταύτης, ὅπως ἐν Ἑλληνιστῶν ἐκμάρθῃ τὴν Ἑλληνικὴν. Ὁ Κοραῆς εἶχε δώσει αὐτῷ συστατικὰ γράμματα πρὸς τὸν διδάσκαλον Θεόφιλον Καῖρην, διευθυντὴν τότε τοῦ σχολείου τῶν Κυδωνιῶν, τῆς πόλεως ταύτης, ἥτις ἐγένετο εἰς τῶν φαινοτέρων πυρσῶν τῆς ἑλληνικῆς φιλοπατρίας.

Ἐν Κυδωνίαις γενναίως ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου Καῖρη, περὶ τοῦ ὁποίου ἔγραψεν ὅτι ἡ μετέωρος εἰς τὰς ὑψηλὰς τῆς διανοίας χώρας ψυχὴ τοῦ ἐφλέγετο, ὡς καὶ ἡ τοῦ Κοραῆ, ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ὑπὸ τῆς ὑψηλοτέρας φιλοσοφίας. Εὐφρόμως δὲ μνημονεύει καὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Καῖρη Εὐανθίας, γυναικὸς δυναμένης νὰ κατανοῇ τὰ ἐκεῖ διδασκόμενα φιλοσοφικὰ μαθήματα, ὁμιλοῦσας ὀρθῶς τὴν γαλλικὴν καὶ ἰταλικὴν, εἰδήμονος τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ τῶν μαθηματικῶν, ἀσχολουμένης

δὲ τότε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς περὶ τὴν σπουδὴν τῶν κωνικῶν τομῶν τοῦ Νεύτωνος. Τίς ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ, λέγει ὁ Διδότος, ὅτι ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ τῇ τέως ἀγνώστῃ τῆς Ἀσίας, πενιχρὰ οἰκία περιέκλειε τοιαῦτα ἔκτακτα διδάγματα;

Ἐπὶ πολὺν χρόνον αἱ Κυδωνίαι ἦσαν χωρίον οἰκούμενον ὑπ' Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, μετέπειτα ὅμως ἡ ἐν αὐτῇ ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ φιλοπάτριδος Ι. Οἰκονόμου σχολή, ἐν ἣ ἐδίδασκον ἐπὶ Διδότου τρεῖς ἑξοχοὶ διδασκάλοι, ὁ Γρηγόριος Σαράφης, ὁ Θεόφιλος Καῖρης καὶ ὁ Εὐστράτιος Πέτρου, κατέστησε τὴν πόλιν ἐκείνην διάσημον ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα.

Ἐν ταύτῃ τῇ σχολῇ ὁ νέος Ἀμβρόσιος Διδότος ἐνεγράφη μαθητῆς, ἐπὶ δύο μῆνας φοιτήσας εἰς τὰς παραδόσεις τῶν διδασκάλων. Ὁ ζήλος τῶν μαθητῶν καὶ ὁ θρησκευτικὸς σεβασμὸς αὐτῶν πρὸς τοὺς διδασκάλους διήγειρον τὸν θαυμασμόν του· ὅπως, λέγει, τὸ ἀρχαῖον αὐτὸς ἔφα τῶν Πυθαγορείων εἶχε χαρακτῆρα ἱερὸν, οὕτως ἐν τῇ σχολῇ ἐκείνῃ καὶ τὰ ἐλάχιστα διδάγματα τῶν διδασκάλων ἐξελαμβάνοντο ἀξιόματα ὑπὸ τῶν μαθητῶν. Παρουσιαζομένου διδασκάλου εἰς δημόγιον μαθητῶν, πάντες ἡγείροντο καὶ ἴσταντο ὀρθοὶ σιωπηρῶς μέχρι τῆς διαβάσεώς του, πράττοντες τοῦτο σεβασμοῦ ἕνεκα καὶ οὐχὶ φόβου· διότι ὁ Διδότος βεβαίως, ὅτι καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ἐν Κυδωνίαις διαμονῆς του, οὐδέποτε ἤκουσεν ἐπίπληξιν διδασκάλου πρὸς μαθητὴν.

Ἡ ἐκεῖ φοιτῶσα νεολαία, ἡ ἐλπὶς τῆς Ἑλλάδος, προσθέτει, ἐνεπνέετο ὑπὸ τῶν εὐγενεστέρων αἰσθημάτων καὶ κατεβιβρώσκετο ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ διδαχθῇ καὶ διαδόσῃ τὰ γράμματα. Ἐφιλοτιμεῖτο δὲ πρὸ πάντων μὴ παρᾶσχη ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην ἀφορμὴν εἰς τοὺς Τούρκους ὅπως προσβῶσιν εἰς καταστροφὴν τῆς σχολῆς, ὡς τοῦτο ἔπραξαν τὸ προηγούμενον τότε ἔτος· ἰδόντες γάλλοι διδασκαλὸν τῆς μουσικῆς πλήττοντα τὸν πόδα χάριν τοῦ χρόνου, καὶ ὑπολαβόντες ὅτι ἤσκει τοὺς μαθητὰς εἰς στρατιωτικὰ γυμνάσια. Τὰς φιλογολικὰς αὐτῶν δημηγούρεις ἢ τὰς παρυστάσεις ἀρχαίων δραμάτων ἐποίουν ἐν ἀποκρύφῳ δωματίῳ, κεκλεισμένων τῶν θυρῶν· ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ ὑψηλοῦ καὶ μονήρους λόφου ἀνέβαινον ὁπότεν ἤθελον ἐν χορῷ νὰ ψάλλωσι τὸν ὑπὲρ πατρίδος ὕμνον τοῦ Ῥήγα: «*Δεῦτε παῖδες τῶν Ἑλλήνων.*»

Ἐν Κυδωνίαις ὁ Διδότος ἐπεχείρησε νὰ καταπίσῃ τοὺς μαθητὰς νὰ ἐγκαταλίπωσι παντελῶς ἐν τε ταῖς ὁμιλίαις καὶ τῇ γραφῇ τὴν χυδαίαν ἑλληνικὴν καὶ νὰ περαδεχθῶσι τὴν ἀρχαίαν, ἡ τοιαύτη ὅμως ἀπόπειρα ἐπὶ μικρὸν πραγματωθεῖσα ἐναυάγησεν ἐπελθούσης μετ' ὀλίγον τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἥς ἕνεκα ἢ μὲν σχολὴ ἐντελῶς κατεστράφη, ἡ δὲ πόλις

τῶν Κυδωνιῶν παρεδόθη τῷ πυρὶ τῇ 45 Ἰουνίου 1821.

Ὁ Διδότος καίπερ ὢν μάρτυς καὶ μύστης τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐρεθισμοῦ τῶν Ἑλλήνων, καίπερ βλέπων τὰ παλαιωθέντα ἤδη μίση ὑπεκκείμενα εἰς πάσας τὰς γωνίας τῆς Ἑλλάδος, ἐφρόνει ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐξεγειρόμενοι δὲν ἤθελον δυνηθῇ νὰ συντρίψωσι τὸν ζυγὸν τῶν Ὀθωμανῶν. Ἡ αἰφνιδία ἐκρηγῆς τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἡ ἀνισότης τῶν δυνάμεων ἐθεωρήθη καὶ ὑπ' αὐτῶν ἔτι τῶν εἰλικρινῶς ποθούντων τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἑλληνικῆς ἐθνότητος ὅτι ἤθελε φέρει τὸν ὄλεθρον τῇ Ἑλλάδι. Ἡ Ἑλλάς ὅμως ἐσώθη διὰ τοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ τῆς καρτερίας τῶν τέκνων τῆς, διὰ τῆς ἐξεγέρσεως συμπάσης τῆς κοινῆς γνώμης τοῦ κόσμου, ὃν ἐξεπολίτευσαν τὰ ἀθάνατα ἔργα τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ. Ἡ παντοδύναμος ἀνάμνησις τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τέχνης παρήγαγε θαύματα. Πανταχοῦ ἑκαστος ἐν Εὐρώπῃ ἀναπολὼν τὰς ἐντυπώσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ὥρμησε διὰ τοῦ καλῶς, διὰ τοῦ λόγου, διὰ τῶν ἔργων εἰς ἀπελευθέρωσιν τῆς ἑλληνικῆς γῆς.

Ἡ πυρκαϊὰ τῆς σχολῆς τῶν Κυδωνιῶν καὶ τῆς πόλεως ἐξηφάνισεν οὐ μόνον τὰς ἀναμνήσεις τοῦ νέου ἡμῶν φιλέλληρος, ἀλλὰ καὶ τὰς τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ· διότι μετ' ἐκείνης συνεκατεστράφη καὶ νεκρὸν δένδρον, ὡς διηγεῖται ἐν «Ἀλφῷ Μανουτίῳ», ὅπερ εἶχε φυτεύσει ἐν τῇ μεγάλῃ αὐλῇ τῆς σχολῆς πρόντων τῶν καθηγητῶν καὶ εὐλογούντων τῶν ἑλλήνων ἱερέων, ὅταν ἔμαθεν ὅτι ἡ ἀδελφὴ του ἐγέννησεν υἱόν. Πλὴν τούτου δὲ κατέστρεψε καὶ ἕτερα ἀείγματα τῆς μεγαλοδωρίας του· διότι μετέβαλεν εἰς τέφραν τὴν πλούσιαν βιβλιοθήκην, ἣν ἔπεμψε τῇ σχολῇ ὡς ἐνδείξιν εὐγνωμοσύνης καὶ τεκμήριον μνήμης.

Προσθέτομεν δ' εἰς ταῦτα ὅτι ὁ Διδότος εἶχε πέμψει τῇ παρακλήσει τοῦ Καῖρη καὶ Γρηγορίου Σαράφη εἰς Κυδωνίας τυπογραφεῖον ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κωνσταντίνου Τόμπρα, ὁ ὁποῖος ἐπὶ διατίαν εἶχε σπουδάσει ὅλους τοὺς κλάδους τῆς τυπογραφικῆς ἐν τῷ τυπογραφείῳ τοῦ πατρὸς Διδότου ἐν Παρίσι. Μετὰ τὴν καταστροφὴν δὲ τῶν Κυδωνιῶν ὁ Τόμπρας μετέβη εἰς Πελοπόννησον, ἐνθα ἐτύπου τὰ δελτία τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, εἴτα δὲ διεύθυνε τὸ νέον τυπογραφεῖον ἐν Ὑδρᾷ, ὅπερ γενναίως ἀπέστειλεν ὁ Διδότος εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξεθόδη ἡ γνωστὴ ἐφημερίς *Ὁ Φίλος τοῦ Νόμου*, τῷ 1824. Εἴτα τὸ τυπογραφεῖον τοῦτο ἐκομίσθη εἰς Ναύπليون.

Ὁ Διδότος ὡσαύτως πρὶν ἢ ἀπέλθῃ εἰς Κυδωνίας εἶχε δωρήσει τῇ παρακλήσει τοῦ Κοραῆ καὶ ἐτέρων Ἑλλήνων εἰς τὴν σχολὴν τῆς Χίου, ἐν ἣ ἐδίδασκον ὁ Βαρδαλάχος καὶ ὁ Βάμβας· τυπογραφεῖον πλήρες, ὅπερ ἠφανίσθη κατὰ

τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως τῆς Χίου τῷ 1822 μετὰ τῆς ἐκεί βιβλιοθήκης, συγκειμένης ἐξ 20,000 τόμων. Ὡσαύτως ἕτερον τυπογραφεῖον τοῦ Διδότου συνέστη ἐν Μεσολογγίῳ.

Ὁπόταν ἐξεργάγη ἡ ἐλληνικὴ ἐπανάστασις ὁ νέος Διδότος δὲν ἔμεινεν ἀδιάφορος εἰς τὸν μέγαν ἐξολοθρευτικὸν ἀγῶνα μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, ἀλλ' ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐν Εὐρώπῃ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων κινήσεως, καὶ πρῶτος δι' ἐντύπου προσκλήσεως ἐκάλεσεν εἰς συλλογὴν συνδρομῶν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων τοὺς ἐν Εὐρώπῃ δυναμένους. Ἡ πρόσκλησις τοῦ δ' ἐκείνη ἀπανταχοῦ γενομένη ἀποδεκτὴ παρῃσκεύασε τὸ περιβόητον Φιλελληνικὸν Κομητάτον τῶν Παρισίων, ὅπερ παρέσχε τῇ Ἑλλάδι μεγάλας ὑλικὰς καὶ ἠθικὰς ὑπηρεσίας. Ἰδοὺ δὲ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν μελῶν αὐτοῦ, τῶν εὐγενῶν ἐκείνων ὑπερασπιστῶν, οἵτινες τυγχάνουσι τῆς αἰδίου εὐγνωμοσύνης τῶν Ἑλλήνων: Larochefoucauld-Liancourt, de Chateaubriand, les dues de Fitz-James, de Choiseul, de Dalberg, de Broglie, οἱ κόμητες de Saint-Aulaire, Mathieu Dumas, Sebastiani, Alexandre de la Barde, de Lameth, d'Hancourt, de Staël, Laffite, Villemain, Renamin, Delessert, Eynard, Laine de la Ville-l'Evêque, André Cottier καὶ Ternaux aîné. Ἐπὶ 5 ἔτη ὁ Τερνὼ ἦτο πρόεδρος, ὁ δὲ Ἀμβρόσιος Φ. Διδότος γραμματεὺς, ἐγγράφως συνδρομὴν 3,000 φράγκων.

Ἐν τῷ Κομητάτῳ τούτῳ, ὁ ἐνάρετος καὶ φιλόπατρις Κοραῆς δὲν ἐλησημονήθη εἰς αὐτὸν ἀνετέθη ἡ διανομή τῶν βοηθημάτων. Σημειώσις δὲ συντεταγμένη ὑπὸ τοῦ Διδότου ἀναφέρει τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Κοραῆ. «Ὁ Κοραῆς, οὗτινος αἱ ἀρεταὶ εἰσὶ γνωσταὶ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, πανταχοῦ ἐκτιμώμεναι, ἐπιφορτίζεται νὰ διανείμῃ τὰ βοηθήματα εἰς τοὺς ἐν Παρισίοις Ἑλληνας. Τὸ περισσεύμα δὲ θέλει χρησιμεύσει, ὅπως χορηγηθῇ τῷ Ἑλληνικῷ ἔθνει πᾶσα συνδρομή, ἣν ἤθελον ἀπαιτήσῃ αἱ πολιτικαὶ περιστάσεις.»

Ἡ τελευταία φράσις δὲν ἐτέθη ἀσκόπως, διότι καὶ ὁ Διδότος ἐπρέσβευεν ὅτι ἡ μετὰ τοσούτους κλονισμοὺς τῆς Εὐρώπης ἐπελθοῦσα ἐλληνικὴ ἐπανάστασις ἐξεργάγη ἐν οὐ δέοντι χρόνῳ. Μετὰ φρονήσεως λοιπὸν ἔπρεπε τις πολιτευόμενος νὰ πρᾶνῃ τὰς ἀνησυχίας τῶν κυβερνήσεων, αἵτινες ἀπανταχοῦ, ἰδίᾳ δ' ἐν Γαλλίᾳ ἐφοβοῦντο ὅ,τι ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ ταραχὴν τῆς κοινῆς γνώμης. Ἐπρεπε δὲ νὰ προσελκύσῃ τὰ γενναῖα αἰσθήματα τοῦ Καρόλου Ι', καὶ νὰ συνδέσῃ τὸν καθολικὸν κλῆρον πρὸς ὑπόθεσιν οὐχὶ τοπικὴν, ἀλλὰ κοινὴν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὁ Διδότος πλὴν τῶν τοιούτων προσπαθειῶν τοῦ ὑπηρέτησε τῇ Ἑλλάδι καὶ διὰ τῆς δημοσιεύσεως διαφόρων πολιτικῶν φυλλαδίων, ἐκδοθέντων ἐν τῷ τυπογραφείῳ του. Ἐπὶ τέλους οἱ

ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων καὶ αἱ προσπάθειαι τῶν φιλελλήνων ἐστέρθησαν ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας. Ἡ Ἑλλάς ἐκηρύχθη αὐτόνομος.

Ὁ Διδότος δὲν ἔπαυσεν ἔκτοτε μεριμνῶν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας αὐτῆς. Τὸν οἶκον αὐτοῦ εἶχεν ἀνεωγμένον παντὶ θέλοντι νὰ διδαχθῇ τὴν τυπογραφικὴν τέχνην. Ἐν τῷ τυπογραφείῳ αὐτοῦ ἡσκήθησαν οἱ πρῶτοι τῆς Ἑλλάδος τυπογράφοι, ἐν οἷς ὁ Ἀνδρέας Κορομηλάς. Ὅτε δὲ τῷ 1830 ἰδρύθη ἡ βασιλικὴ τυπογραφία, ὁ Διδότος ἐπρομήθευσε στοιχεῖα ἐκ τοῦ χυτηρίου του καὶ μηχανικὸν πιεστήριον.

Ὁ Διδότος πλὴν τούτων ὑπηρέτησε τῷ Ἑλληνισμῷ καὶ ὡς διευθυντὴς ἐνὸς τῶν μεγαλειτέρων τυπογραφείων τῆς Εὐρώπης, καὶ ὡς λόγιος ἀνὴρ. Διότι ἐν τῷ τυπογραφείῳ αὐτοῦ ἐγένετο ἡ νέα ἔκδοσις τοῦ *Θησαυροῦ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης*, οὗτινος βάσις ἐχρησίμευσεν ὁ τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου. Κατὰ τὴν ἔκδοσιν ταύτην τὴν ἀρξαμένην τῷ 1821 καὶ περατωθεῖσαν τῷ 1865 εἰς 9 τόμους εἰς φύλλον, εἶχε παραλάβει συνεργάτας τοὺς διασημοτέρους ἑλληνιστὰς Γάλλους καὶ Γερμανοὺς, ἐν οἷς τὸν Ast, Boissonade, Cramer, Hase, Jacobs, Osann, Rost, Schœfer, Struve, Tafel καὶ ἄλλους, οἵτινες προσήνεγκον τὰς γνώσεις των ἐμψυχωθέντες ὑπὸ τοῦ ζήλου τοῦ ἐκδότου· οἱ ἀδελφοὶ δὲ Dindorff, κληρονομηταὶ ἐν Λειψίᾳ, εἶχον τὴν διεύθυνσιν κοινῶς μετὰ τοῦ Hase τῆς ἐπιχειρήσεως, ἥτις τὸ πρῶτον ἤρξατο ὑπὸ τὸν Sinner καὶ Fix. Αὐτὸς δ' οὗτος ὁ Διδότος ἐξηρέυνησε τὰς σημειώσεις καὶ προσθήκας, ἃς ὁ Ἑρρίκος Στέφανος ἰδιοχείρως εἶχε γράψῃ ἐπὶ ἀντιτύπου εὐρισκομένου νῦν ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης.

Ὡσαύτως διὰ τῶν πλουσίων μέσων, ἅτινα διέθετεν, ἀνέλαβε τὴν ἔκδοσιν *Βιβλιοθήκης τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων*, εἰς ἣν εἰργάσθησαν ὠσαύτως ἑλληνισταὶ διάσημοι, καὶ ἧς ἄχρι τοῦδε ἐξεδόθησαν 22 τόμοι.

Αἱ φροντίδες καὶ ἀσχολίαι τοῦ Διδότου περὶ τὴν ἔκδοσιν τοιούτων συγγραμμάτων καὶ περὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ τυπογραφείου, δὲν ἀπεκώλυον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ν' ἀσχολῇται περὶ φιλολογικὰ ἔργα. Οὕτω τῷ 1826 ἐδημοσίευσεν τὰς σημειώσεις τῆς περιηγήσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀνατολὴν (*Note d'un voyage dans le Levant*), ἔγραψε δὲ τὸ καὶ τὸ 144 κεφ. τῆς Περιηγήσεως εἰς Ἑλλάδα τοῦ Pouqueville, περιέχον περιγραφὴν τῆς Λακωνίας καὶ Σπάρτης. Τῷ 1833 ἐδημοσίευσεν μετὰφρασιν τοῦ Θουκυδίδου, ἣν ἤρξατο ν' ἀνατυπῶν μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου, δημοσιεύσας τὸν α' τόμον τῷ 1872.

Κατὰ τὸ παρελθὸν δ' ἔτος ἐδημοσίευσεν τὸ σπουδαῖον αὐτοῦ σύγγραμμα *Ἄλδος Μαρτύριος καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν Ἑρετίᾳ*, περιέχον 630 σελ., ἐν ᾧ περιέχεται μεγάλη ἀλληλογραφία ἀνέκδο-

τος τῶν ἑλλήνων προσφύγων ἐν Ἰταλίᾳ, ἰδίᾳ δὲ ἡ τοῦ Μάρκου Μουσούρου. Τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο σύγγραμμα ἔγραψεν ὀρυμνηθεὶς ἐκ τοῦ συγγραμματος τοῦ Egger *Ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν Γαλλίᾳ*.

Ὁ Διδότος ὑπῆρξεν ὡσαύτως εἰς τῶν σπουδαιωτέρων θεμελιωτῶν τοῦ ἐν Παρισίοις συλλόγου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν Γαλλίᾳ.

Τὸ φίλεργον τοῦ ἀνδρὸς τούτου καὶ ἡ φιλομάθεια ἔσχον τελευταῖον ἐπιφανῆ ἀνταμοιβήν, διότι ἡ Ἀκαδημία τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν καλῶν τεχνῶν, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὰ φιλολογικὰ ἔργα τοῦ ἀνδρὸς, ἐκάλεσεν εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Cherrier τῷ 1872, ἀλλὰ τῆς ἀνταμοιβῆς ταύτης καὶ τῆς χαρᾶς δὲν ἀπῆλαυσεν ἐπὶ μακρὸν, διότι ὁ θάνατος ἀνῆρπασεν αὐτὸν τῇ 22 Φεβρουαρίου 1876, ἄγοντα τὸ 86 ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ τὸ 66 τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματός του.

Κατὰ τὴν κηδεύαν του συνέρρευσε ἀπειρον πλῆθος ὅπως κηδεύσῃ ἄνδρα εὐεργετικὸν, λόγιον, μετρίφρονα, ἔμπορον εὐθὺν καὶ ἐντιμον. Ἡ ἐν Παρισίοις ἑλληνικὴ κοινότης ἐκόμισε τῷ νεκρῷ στέφανον, ὁ δ' ἐπιτετραμμένος τῆς Ἑλλάδος ἐν Παρισίοις Δεληγιάννης ἐκράτει μίαν τῶν ταινιῶν τοῦ φερέτρου, καὶ ἀνέμνησε δι' ὀλίγων ἐπιταφίων λέξεων τὰς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ὑπηρεσίας τοῦ ἀνδρὸς. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις, μαθοῦσα τὸν θάνατον τοῦ φιλέλληρος, ἐπεφόρτισε τὸν ἐπιτετραμμένον νὰ ἐκφράσῃ ἐκ μέρους αὐτῆς καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους συλλυπητήρια εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ θανόντος.

Καὶ πολὺ ὅμως πρότερον τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, τὸ μηδέποτε ἐπιλανθανόμενον τῶν χορηγηθεισῶν αὐτῷ εὐεργεσιῶν, εἶχεν ἐκδηλώσει τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν Ἀμβρόσιον Φ. Διδότον δι' ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς, ἣν παρεσκεύασεν αὐτῷ ἐπισκεφθέντι τῷ 1839 μετὰ τῆς γυναικὸς του τῆς Ἀθήνας, ἃς ἐπανέβλεπε μετὰ 20 ἔτη ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ περιηγήσεως. Ὑστερον δὲ εἰς μίαν τῶν ὁδῶν τῶν Ἀθηνῶν ἐδόθη τὸ ὄνομα ὁδὸς Διδότου. Εἶχε δὲ ἀπονεμηθῇ εἰς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ 1835 ἔτι ἔτους καὶ τὸ ἑλληνικὸν παράσημον τοῦ χρυσοῦ Σταυροῦ τῶν ἱπποτῶν τοῦ Σωτήρος.

Α. ΜΗΤΑΡΑΚΗΣ.

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΓ. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΗΝΩΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

Ὁκτώβρι καὶ δὲν ἔσπειρες; ὁκτὼ σωροὺς δὲν ἔκαμες.

Ὁ Ὁκτώβριος θεωρεῖται ὁ καταλληλότετος μὴν πρὸς σποράν τῶν πρώιμων δημητριακῶν καρπῶν, ἡ δὲ ἀργότερον γενομένη σπορὰ εἶναι, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἄγονος.

Τ' ἁγίου Λουκᾶ, σπείρε τὰ κουκιά.

Ἡ ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Λουκᾶ τελεῖται τὴν 18 Ὁκτωβρίου.

Τὸ καλοκαιράκι τ' αἶ Δημητρίου,

ἢ:

Ἄι Δημητράκη, μικρὸ καλοκαιράκι.

Οὕτως ἀποκαλοῦνται ὀλίγαι ἡμέραι πρὸ καὶ μετὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου (26 Ὁκτωβρίου), καθ' ἃς ὁ καιρὸς εἶναι εὖδιος καὶ σχεδὸν θερινός. Αἱ ἀλκυονίδες ἡμέραι τῶν ἀρχαίων. Κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου οἱ ποιμένες μεταβαίνουν εἰς τὰς χειμερινὰς αὐτῶν νομάς, ἃς καταλείπουν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου (23 Ἀπριλίου).

ΛΛΗΘΕΙΑΙ

* * Τὸ λαλεῖν πολλὰ καὶ καλῶς εἶνε τοῦ εὐφυοῦς πλεονέκτημα· τὸ λαλεῖν ὀλίγα καὶ καλῶς, χαρακτηριστικὸν τοῦ φρονίμου· τὸ λαλεῖν πολλὰ καὶ κακῶς, ἐλάττωμα τοῦ ἀδολέσχου· τὸ λαλεῖν ὀλίγα καὶ κακῶς, χαρακτηριστικὸν τοῦ ἀνοήτου. (Laroche-foucauld.)

* * Μισητὴς ἐλευθερίας δὲν ἐφάνη κανεὶς ἀκόμη εἰς τὸν κόσμον· διότι ἡ ἐλευθερία εἶναι αἰσθημα ῥιζωμένον εἰς ὅλων τὰς ψυχὰς ἀπὸ τὸν ὅστις μᾶς ἔπλασεν αὐτεξουσίους· ἀλλ' ἀπὸ τοῦς ἐπαγγελλομένους φίλους αὐτῆς ὀλίγοι τὴν γνωρίζουν. Ἄλλοι τὴν ἐπιθυμοῦν διὰ μόνους ἑαυτούς· ἄλλοι τὴν συγχέουν μὲ τὴν ἀκολασίαν, νομίζοντες ἐλευθερίαν τὴν θρασυτητα νὰ μὴ σέβωνται τοὺς νόμους, μηδὲ νὰ πείθωνται εἰς τοὺς ὑπηρέτας τῶν νόμων, τοὺς ἄρχοντας. Ἄν ἐδιδάσκοντο παιδιόθεν εἰς τὰ σχολεῖα τὴν ἐπιστήμην αὐτῆς, ἤθελαν καταπεισθῆναι ὅτι ἡ ἀληθινὴ ἐλευθερία περιέχεται εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα λόγια. «Ἀνθρώπων μηδενὸς μήτε τύραννον μήτε δοῦλον ἑαυτὸν καθιστάναι.» (Κοράης.)

Ο ΨΑΡΑΣ ΚΑΙ Η ΒΑΡΚΟΥΛΑ ΤΟΥ

Φύσα, φύσα, ζεφυράκη,
Μὲ φτερούγα δροσερῇ,
Φύσα, φύσα τὸ πανάκι
Τῆς βαρκούλας μου καὶ σύ.

Καθὼς σχίζουν τὰ κουκιά μου
Τ' ἀσημόχυτα νερά,
Τρέχα, σὺ περιστέρα μου,
Ἵ τοῦ πελάου τὴν ἀγκαλιά....

Δὲν γυρεύ' ἐγὼ ὁ καῦμένος
Ἀπ' τὸν κόσμον θησαυροὺς,
Πλούσιος εἶμαι, εὐτυχισμένος
Νὰ ψαρεύω' εἰς τοὺς γιालούς.

Φύσα, φύσα, ζεφυράκη,
Με φτερούγα δροσερή,
Φύσα, φύσα τὸ πανάκι
Τῆς βαρκούλας μου καὶ σύ.

Δὲν μὲ σκιάζουν τὰ σκοτάδια
Καὶ τῆς θάλασσας ὁ ἄφρὸς,
Ἐχω τᾶστρα συγγενάδια,
Εἰς τὰ βάρη τῆς νυχτός.

Ἐχω αὐτὸ τὸ φεγγαράκι,
Ποῦ μ' ἀγάπη ἀδελφική,
Τὸ φτωχὸ μου τὸ πανάκι
Λὲς ποῦ σκύπτει καὶ φιλεῖ.

Καὶ τ' ἀηδόνι, ὁποῦ μονάχο
Μὲ μελωδικὴ λαλιά,
Ἀπ' τὸν ἔρημο τὸ βράχο
Μοῦ μαγεύει τὰ νερά.

Καὶ τὸ κύμα, ὁποῦ φιλώντας
Τῆς βαρκούλας τὸ πλευρὸ,
Καὶ αὐτὸ φεύγει, χαιρετῶντας
Μ' ἓνα φλίφλισμα γλυκό. . . .

Φύσα, φύσα, ζεφυράκη,
Με φτερούγα δροσερή,
Φύσα, φύσα τὸ πανάκι
Τῆς βαρκούλας μου καὶ σύ.

Εἰς τὸ πέλαγο γυρίζω
Μέρα νύχτα τ' ὀρφανό. . . .
Μὲ τὸν ἥδρω μου ῥαντίζω
Τὸ ψωμί ποῦ θὰ γευθῶ. . . .

Δίνει ὁ γλάρος, ποῦ πετάει,
Εἰς ἐμὲ παρηγοριά,
Τὸ δελφίνι, ποῦ βουτάει
Εἰς τὴν πλώρη μου ἐμπροστά. . . .

Ὡς τὸ πανί σου τώρα ἀφίνει
Κάθε ἐλπίδα τὸ κουπί. . . .
Τρέχα, ὁ ζέφυρος τοῦ δίνει
Δροσερώτατη πνοή.

Μὲ τὸ κύμα τώρα παίζε,
Φίλε δέλινα καὶ σὺ,
Τρέξε γλάρε, ὀπίσω τρέξε
Ὡς τὸ μικρὸ μου τὸ πανί.

Γειά σας δένδρα καὶ λουλούδια,
Μοσκομύριστο γιαλὸ,
Τάχα τῶμορφα τραγούδια
Θὰ γυρίσω νὰ σᾶς πῶ;

Τρέχει, φεύγει τ' ἀκρογιάλι,
Φεύγει, ὅαν τὴν ἀστραπή. . . .
Δὲν γροικᾷ πλεῖα τὸ πηδάκι,
Ἦ βαρκουλά μου ἡ φτωχή. . . .

Ἀστρα δλόχρυσα, βοηθᾶτε,
Φεγγαράκι μου λαμπρὸ,

Πέστε, ἀδελφια, ποῦ μὲ πᾶτε; . . .
Μὴ μ' ἀφήστε νὰ χαθῶ.

Ἀχ, βαστᾶτε αὐτὸ τὸ κύμα
Ποῦ σηκώνεται ψηλὰ,
Αὐτὸ, νὰ, θὰ γένῃ μνημα,
Τοῦ καυμένου τοῦ ψαρχά. . . .

Ποῖς τὰ νιάτα σου θὰ κλάψῃ
Ποῖς, ἀνίσως καὶ πνιγῆς;
Μαῦρα ροῦχα ποῖς θὰ βάλῃ
Γιὰ τ' ἐσένα; . . . ὦϊμέ, κανεῖς!

Χάρου, κόσμε, τὰ καλὰ σου,
Πλούτη, δόξαις, ὡμορφιαίς;
Ὁ φτωχὸς ἔς τὴν ἀγκαλιά σου
Μετρά ἡμέραις θλιθεραίς. . . .

Χάρου γῆ θεοπλασμένη
Γιὰ τὸν πλούσιο μοναχά. . . .
Μιά ψυχὴ βασανισμένη,
Φεύγει καὶ σὲ λησμονᾷ.¹

ΥΠΕΙΝΗ

Περὶ τῆς καταλληλοτέρας τοῦ κοιτῶνος διαθέσεως
καὶ περὶ κλίνης.

Ὁ κοιτῶν, ὁσάκις εἶναι ἐφικτὴ ἡ ἐκλογή, πρέπει νὰ ἐκλέγεται εὐρύχωρος, εὐάερος καὶ μακρὰν παντός θορύβου· ἡ δὲ πρὸς τὸν ὀρίζοντα θέσις αὐτοῦ ἐξαρτᾶται, ὡς εἴρηται, ἐκ τῶν ἰδιαιτέρων τῆς πόλεως φυσικῶν καταστάσεων. Τὰ παράθυρα αὐτοῦ πρέπει νὰ μένωσιν ἀνοικτὰ καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας, νὰ κλειώνονται δὲ ἔν τε ταῖς πόλεσι καὶ ταῖς ἐξοχαῖς ἐν ὥρᾳ μὲν χειμῶνος εὐθὺς μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, βραδύτερον δὲ ἐν ὥρᾳ θερῶν· ἡ προφύλαξις δὲ αὕτη ἐστὶν ἰδίως ἀναπόφευκτος εἰς τὰς ἐλώδεις χώρας. Τοῦτο δὲ διότι ὁ ἀήρ τῆς νυχτός ψυχρὸς ὢν, ὑγρὸς, συμπυκνωμένος, καὶ πεπληρωμένος ἐνίοτε ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ λίαν ἐπιβλαβῶς καθ' ὕπνον· καθότι ἡ ἀποβρόφησις ἐστὶ πολλῶ δραστηριωτέρα καθ' ὕπνον ἢ ἐν ἐγρηγόρσει· ἐπαυξάνεται μάλιστα ἡ ἐνέργεια αὐτῆς ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε λίαν ἐπικίνδυνον ἀποβαίνει νὰ κοιμηθῇ τις εἰς ἀτμοσφαῖραν νοσώδη, πλησίον ἔλους, εἰς ἀνατομικὸν θάλαμον κ.τ.λ. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον οἱ κοιτῶνες πρέπει νὰ κεῖνται εἰς ἀρκετὸν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ὕψος ἵνα προφυλάσσωνται ἐφ' ὅσον τὸ δυνατόν ἀπὸ τῆς ὑγρασίας. Οὕτως ἀπαλλασσόμεθα ἀπὸ τῶν βρευματισμῶν καὶ ἐτέρων νοσημάτων ὀφειλομένων εἰς τὴν ἐπενέργειαν τοῦ ὑγροῦ ψύχους. Ἐπὶ τέλους ἀνάγκη πᾶσα ν' ἀπομακρύνωμεν ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος πᾶν ὅ,τι φθείρει τὸν ἀναπνεόμενον ἀέρα, ἢ διατηρεῖ περὶ τὴν κλίνην τὸν ἐκπνεό-

1. Α. Μανουσσοῦ.